

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Katja Biekar

Socialna omrežja ljudi z demenco v DSO Ljubljana - Bežigrad

Diplomsko delo

Ljubljana, 2024

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Katja Biekar

Socialna omrežja ljudi z demenco v DSO Ljubljana - Bežigrad

Diplomsko delo

Mentorica: izr. prof. dr. Jana Mali

Ljubljana, 2024

Za vso podporo, svetovanje in pomoč pri pisanju diplomskega dela se zahvaljujem moji mentorici izr. prof. dr. Jani Mali. Zahvaljujem se tudi zaposlenim in stanovalcem DSO Ljubljana - Bežigrad za sodelovanje, prijaznost in pripravljenost. Posebno zahvalo pa namenjam svojim staršem, sorodnikom in prijateljem za podporo in spodbujanje pri pisanju diplomskega dela in med študijem.

PODATKI O DIPLOMSKEM DELU

Ime in priimek: Katja Biekar

Naslov: Socialna omrežja ljudi z demenco v DSO Ljubljana - Bežigrad

Kraj: Ljubljana

Leto: 2024

Število strani: 82 **Število tabel:** 1 **Število prilog:** 2

Mentorica: izr. prof. dr. Jana Mali

Socialna omrežja ljudi z demenco v DSO Ljubljana - Bežigrad **Povzetek diplomskega dela**

Diplomsko delo obravnava socialna omrežja ljudi z demenco v domu za starejše občane. V teoretičnem delu sem predstavila opredelitev demence, stigmatiziranost ljudi z demenco, življenje ljudi z demenco v instituciji, značilnosti socialnega omrežja v starosti in socialno delo z ljudmi z demenco. Raziskovala sem socialna omrežja stanovalcev z demenco v Domu starejših občanov (DSO) Ljubljana - Bežigrad. Zanimala me je socialna mreža ljudi z demenco. Ugotoviti sem želela, kdo sestavlja socialno mrežo stanovalcev z demenco in kako je delovanje socialne mreže povezano s socialno integracijo ljudi z demenco v DSO Ljubljana - Bežigrad. Zanimala me je tudi vloga socialnega dela pri prepoznavanju in krepitvi socialnih mrež pri stanovalcih z demenco. Poleg tega sem raziskovala vključevanje ljudi z demenco v domače aktivnosti in tudi, kako to vpliva na socialne mreže. V kvalitativno raziskavo sem poleg devetih stanovalcev z demenco vključila tudi eno socialno delavko. Poleg intervjujev sem kot metodo zbiranja empiričnih podatkov uporabila še opazovanje. Rezultati raziskave kažejo, da socialno omrežje stanovalcev sestavljajo predvsem sorodniki in prijatelji. Skupinske dejavnosti pozitivno vplivajo na socialno integracijo in počutje stanovalcev. Socialni delavci igrajo ključno vlogo pri prepoznavanju in krepitvi socialnega omrežja stanovalcev z demenco, saj aktivno spodbujajo vzpostavljanje stikov, pomagajo pri reševanju konfliktov, sodelujejo s sorodniki in zagotavljajo različne oblike pomoči ter obveščanja. Predlagam: nadaljnje raziskovanje na področju socialnih omrežij ljudi z demenco, izvedbo izobraževalnih programov za zaposlene v domu, vzpostavitev programov za učenje uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije med stanovalci in sorodniki, sodelovanje sorodnikov pri aktivnostih doma, individualizacijo podpore glede na potrebe posameznika.

Ključne besede: demenca, socialna omrežja, institucionalna oskrba, socialno delo.

Social networks of people with dementia in Home for older people Ljubljana - Bežigrad

Graduation Thesis Abstract

The diploma thesis deals with the topic of the social networks of people with dementia in a Home for older people. In the theoretical part, I presented the definition of dementia, the stigmatization of people with dementia, the life of people with dementia in an institution, the characteristics of the social network in old age and social work with people with dementia. I researched the social networks of residents with dementia in the Home for older people Ljubljana-Bežigrad. I was interested in the social network of people with dementia. I wanted to find out who makes up the social network of residents with dementia and how the operation of the social network is related to the social integration of people with dementia in in Home for older people Ljubljana-Bežigrad. I was also interested in the role of social work in identifying and strengthening social networks for residents with dementia. In addition, I researched the inclusion of people with dementia in home activities and how this affects social networks. In addition to nine residents with dementia, I also included one social worker in the qualitative research. Besides interviews, I also used observation as a method of collecting empirical data. The results of the survey show that the residents' social network consists primarily of relatives and friends. Group activities have a positive effect on the social integration and well-being of residents. Social workers play a key role in identifying and strengthening the social networks of residents with dementia, as they actively encourage the establishment of contacts, help resolve conflicts, cooperate with relatives and provide various forms of assistance and information. I suggest: further research in the field of social networks of people with dementia; implementation of training programs for staff; establishing programs for learning to use technology among residents and relatives; participation of relatives in activities at home; individualization of support according to individual needs.

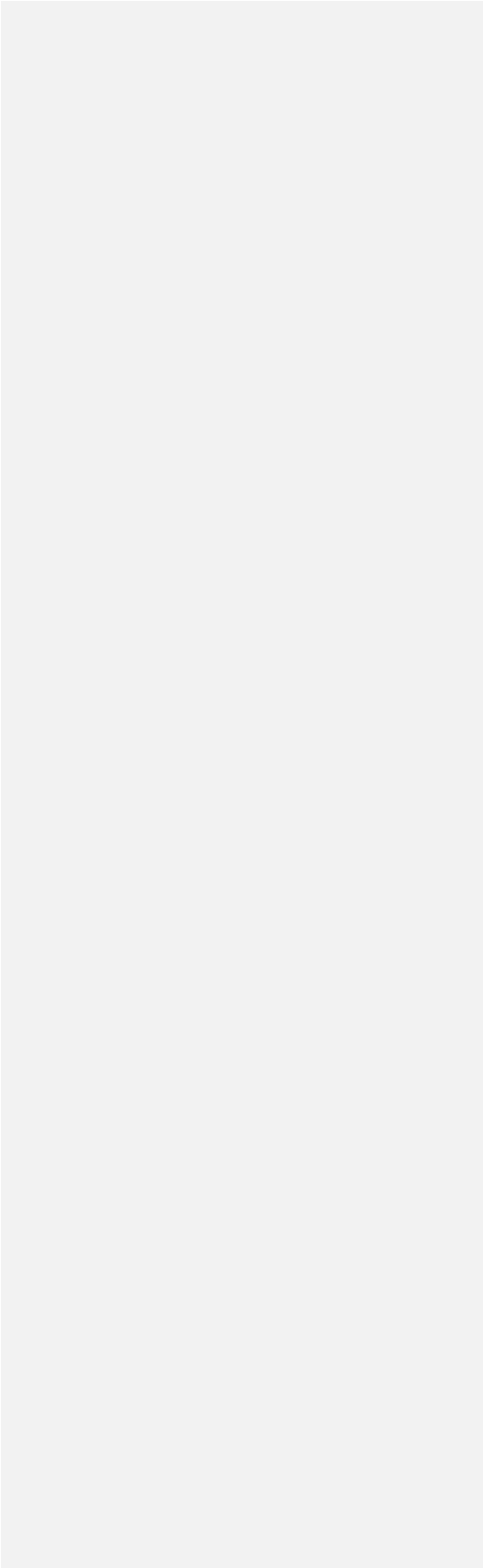
Key words: dementia, social networks, institutional care, social work.

KAZALO VSEBINE

1	TEORETIČNI UVOD.....	1
1.1	Opredelitev demence	1
1.2	Stigmatiziranost ljudi z demenco.....	4
1.3	Življenje ljudi z demenco v instituciji	7
1.4	Značilnosti socialnega omrežja v starosti	9
1.5	Socialno delo z ljudmi z demenco	13
2	PROBLEM RAZISKOVANJA	17
3	METODOLOGIJA.....	19
3.1	Vrsta raziskave	19
3.2	Merski instrument.....	19
3.3	Populacija in vzorčenje.....	20
3.4	Zbiranje podatkov	20
3.5	Obdelava in analiza podatkov.....	21
4	REZULTATI.....	24
4.1	Socialno omrežje in stiki.....	24
4.2	Čustveni odzivi stanovalcev z demenco na socialna omrežja.....	25
4.3	Socialna integracija stanovalcev z demenco.....	25
4.4	Skupinske aktivnosti stanovalcev z demenco	26
4.5	Demenca in njen vpliv na življenje stanovalcev z demenco.....	27
4.6	Vloga socialnega dela pri krepitevi socialnega omrežja stanovalcev z demenco.....	28
5	RAZPRAVA	30
6	SKLEPI	35
7	PREDLOGI	36
8	LITERATURA	37
9	PRILOGE.....	43
9.1	Smernice za intervjuje in opazovanja	43
9.2	Odprto in osno kodiranje intervjujev in opazovanj.....	45

KAZALO TABEL

Tabela 3.1: Primer odprtega kodiranja 122

1 TEORETIČNI UVOD

1.1 Opredelitev demence

»Pojem demenca opisuje skupek znakov, ki med drugim vključujejo motnje mišljenja, orientacije, razumevanja, govora in presoje, ki vplivajo na kakovostno vsakodnevno življenje posameznika. Pri osebah z demenco so pogoste vedenjske in psihične spremembe. Za demenco je značilen upad spominskih funkcij, ki sprva prizadene sposobnosti pomnjenja in priklica informacij, kasneje pa vpliva tudi na spomin na pretekle dogodke. Demenca je bolezen, ki napreduje postopoma in zajema vse več človekovih funkcij, ki posamezniku sčasoma onemogočajo samostojno življenje.« (Kejžar in Jenko, 2020, str. 79)

»Beseda demenca izvira iz latinske besede *demens* (*de-iz, mens*-pamet). Človek z demenco je dobesedno človek, ki je ob pamet, torej norec, in takšno pojmovanje ljudi z demenco prevladuje med ljudmi še danes« (Mali, Mešl in Rihter, 2011, str. 13).

Demenca je kronična in napredujoča bolezen, ki prizadene različne dele možganov. Možgani nadzorujejo vse, kar počnemo, kar mislimo, kar čutimo, prav tako pa shranjujejo tudi spomine. Ker pri demenci celice v možganih začnejo propadati, se pri osebah z demenco lahko spremenijo njihova dejanja, osebnost in čustva, ki jih možgani sicer nadzirajo. Kakšni znaki se pri osebah pojavijo, je odvisno od dela možganov, ki je najbolj prizadet. Demenca ni del normalnega staranja (Kejžar in Jenko, 2020, str. 79).

»Demenca je družbeni pojav, ki se cepi na (včasih zgolj domnevne) nevrofiziološke motnje. Mnoge vidike pojava povzema in vsebuje družbena vloga demence. Oblikujejo jo preostanek siceršnje vloge – družbeni položaj, socialni (socialna mreža, stopnja podpore, ugled, vključenost ipd.) in osebni kapital (premoženje, spretnosti, znanje, iznajdljivost) in spremembe v življenjskem svetu in ureditvah, ki ga oblikujejo« (Flaker, 2022, str. 159).

Za demenco navadno zbolijo osebe, starejše od 65 let, a lahko za njo zbolijo tudi mlajše osebe. Je bolezen, ki traja v povprečju od 10 do 15 let. Leta 2016 je v Sloveniji ocena števila obolelih znašala več kot 32.000 oseb, a številka ni realna, saj je veliko ljudi z demenco neustrezno diagnosticiranih, vzroki za demenco pa niso poznani (Kejžar in Jenko, 2020, str. 80).

Mali in Milošević Arnold (2011, str. 27–28) prikažeta štiri modele razumevanja demence: klasični medicinski model (vidi demenco kot bolezensko stanje, za katero je značilna organska poškodovanost možganov), socialni model (upoštevata, da je vedenje osebe z demenco odvisno od njene preteklosti, splošnega zdravstvenega stanja in od številnih dejavnikov v življenjskem

okolju), »državlanski« model (opozarja na enakopravnost oseb z demenco in na nujnost upoštevanja vseh človekovih pravic pri delu z njimi) in holistični model (se osredotoča na to, da je delo z osebo z demenco usmerjeno v prilagajanje njegovim željam in interesom).

Znake demence lahko opazi človek sam ali pa jih opazijo njegovi sorodniki. Marsikatero pešanje kognitivnih sposobnosti, spremembe vedenja ali motnje spomina so namreč lahko posledica stresa, normalen del staranja ali jih povzročajo zdravila, ki jih oseba jemlje. Znaki demence so lahko: postopna izguba spomina, govorno-jezikovne težave, nerazumevanje govora drugih, postavljanje stvari na napačna in nenavadna mesta, iskanje in izgubljanje stvari, težave pri načrtovanju aktivnosti in reševanju težav, slabša časovna orientacija, slabša krajevna in prostorska orientacija, težko vzdrževanje pozornosti, oteženo učenje novih stvari, upad intelektualnih sposobnosti, nezmožnost presoje in organizacije, težave pri vsakodnevnih opravilih, haluciniranje oz. prividi, osebnostne, vedenjske in čustvene spremembe, izogibanje drugim, zapiranje vase – oseba obmolkne (Kejžar in Jenko, 2020, str. 83–85).

Dejavniki, ki povečajo tveganje za razvoj demence, vključujejo: starost (pogosteje pri tistih, starih 65 let ali več), visok krvni tlak (hipertenzija), visok krvni sladkor (sladkorna bolezen), prekomerno telesno težo ali debelost, kajenje, prekomerno pitje alkohola, telesno nedejavnost, biti socialno izoliran, depresijo (WHO, 2023).

Poznamo več vrst demence, in sicer: Alzheimerjevo demenco, demenco z Lewyjevim telesci, vaskularno ali multiinfarktno demenco, frontotemporalno demenco in druge vrste demence (Mali, Mešl in Rihter, 2011, str. 15–17). »Najpogostejša oblika demence je Alzheimerjeva bolezen. Začne se z motnjami spomina, v nadaljevanju pa bolezen povzroči motnje govora in časovno dezorientiranost. Pri Parkinsonovi demenci so pogoste halucinacije in težave z motoriko. Huntingtonova demenca je dedna bolezen, za katero so značilni nenadni, nehoteni asimetrični gibi. Frontotemporalna demenca zajame čelne in senčnične režnje ter se zaradi tega pojavijo spremembe osebnosti, socialni upad, motnje govora, motnje spomina idr. Demenca z Lewyjevim telesci poteka v valovih, in sicer se izmenjujeta val okrnjenega spomina z veliko zmedenostjo in val relativne bistroumnosti. Vaskularna demenca je posledica ponavljajočih se majhnih infarktov. Simptomi se pojavijo nenadno, dramatično in prizadenejo določeno sposobnost« (Mali, Mešl in Rihter, 2011, str. 15).

Po Kejžar in Jenko (2020, str. 87–90) poznamo tri stopnje bolezni: blaga stopnja, zmerna stopnja in napredovana stopnja demence. Blaga stopnja demence traja od 3 do 5 let in so zanjo značilne začetne spremembe. Človek z demenco je sposoben samostojnega življenja. Pri zmerni

stopnji demence pa je človek vedno manj sposoben samostojnega delovanja in opravljanja vsakodnevnih opravil, postaja odvisen od pomoči drugih idr. Zmerna stopnja traja od 3 do 12 let. Pri napredovani stopnji demence človek ni več sposoben skrbeti zase in potrebuje nenehno spremljanje in pomoč drugih.

Milošević Arnold (2007, str. 25–27) je po Naomi Fiel opisala štiri stopnje demence:

– Prva stopnja: pomanjkljiva, slaba orientacija

Ljudje z demenco so časovno in prostorsko orientirani in prepoznavajo ljudi v svojem okolju, a se pogosto z njimi prepirajo. Zavedajo se bolezni, a tega ne priznavajo. Zmožni so narediti, kar jih prosimo in brez težav izpolnijo naloge. Nimajo pa več sposobnosti za učenje novih, kompleksnih aktivnosti.

– Druga stopnja: časovna zmedenost

Za drugo stopnjo demence je značilna pri ljudeh z demenco občasna dezorientacija v času in prostoru. Pri preprostih aktivnostih potrebujejo spodbudo, da začnejo izvajati aktivnost in lahko le-to opravljajo brez pomoči. Poleg tega še vedno prepoznavajo ljudi v svojem okolju ter prisotni sta razdražljivost in depresivnost.

– Tretja stopnja: ponavljajoči se gibi

Za tretjo stopnjo demence sta značilna tekanje in kričanje ter izguba prostorske in časovne orientacije. Poleg tega ne prepoznajo oseb v svojem okolju in pri aktivnostih potrebujejo pomoč. Ljudje z demenco v tej fazi v večini živijo v domovih za stare. Prisotni so tudi tavanje, nočni nemir, jezljivost.

– Četrta stopnja

Ljudje z demenco preživijo večino časa tako, da ležijo v postelji ali sedijo v vozičku ter se ne odzivajo na zunanje dražljaje.

Demenca ima fizične, psihološke, socialne in ekonomske posledice, in to ne samo za ljudi z demenco, ampak tudi za njihove skrbnike, družine in širšo družbo. Pogosto obstaja pomanjkanje zavedanja in razumevanja demence, kar povzroča stigmatizacijo in ovire pri diagnosticiranju in oskrbi (WHO, 2023).

Poznavanje stopenj demence je ključno za ustrezno oskrbo in podporo ljudem, ki se spopadajo s to boleznijo. Razumevanje posledic demence omogoča prilagajanje okolja in načina

komunikacije, kar pomaga izboljšati kakovost življenja ter zagotoviti spoštljivo in dostojanstveno staranje posameznikov.

»Demenca ni le medicinski fenomen, saj njene posledice prizadenejo celotno osebnost ter zmožnost za socialno funkcioniranje in posameznikovo socialno mrežo. Prav zaradi tega je demenca izziv za socialno delo, saj je veliko neposrednega dela z njihovimi podpornimi mrežami pri skrbi za ljudi z demenco ključnega pomena« (Mali in Milošević Arnold, 2011, str. 23).

1.2 Stigmatiziranost ljudi z demenco

»Zaradi nepoznavanja bolezni so ljudje z demenco pogosto stigmatizirani« (Kejžar in Jenko, 2020, str. 166). »Demenca je etiketa in deluje na način stigme. Uporabimo jo kot osnovni in dominantni razlagalni mehanizem človeka, ki je označen kot dementen« (Mali in Milošević Arnold, 2011, str. 13). »Pri ljudeh z demenco je stigmatizacija dvojna, in sicer imamo opraviti s socialno konstrukcijo starosti in bolezni demence« (Mali, Mešl in Rihter, 2011, str. 23).

Pojem *stigma* so prvi uporabljali stari Grki, in sicer se je nanašal na telesne znake ter je izpostavljal nenavadno in slabo v moralnem statusu njihovega nosilca. Znaki so bili vrezani v telo in so oznanjali, da je njihov nosilec suženj, hudodelec ali izdajalec – obredno nečista oseba, ki se ji je treba izogibati, še posebej na javnih mestih. Danes se termin uporablja bolj v smislu sramote same (Goffman, 2008, str. 11).

Oxford English Dictionary (b. d.) stigo definira kot »znamenje sramote, ki je povezana s točno določeno okoliščino, kakovostjo ali osebo«. Stigma je lastnost, vedenje ali sloves, ki je socialno diskreditiran: povzroča, da drugi ljudje stigmatiziranega človeka ocenjujejo na podlagi negativnih stereotipov (Lipar, 2013, str. 33).

Stigma se nanaša na negativna stereotipna prepričanja, čustva in vedenje. Pojavlja se v sami kulturi družbenih skupin in vodi v diskriminacijo in strah javnosti pred demenco. Posledice stigme lahko predstavlja tudi kršenje človekovih pravic ljudi z demenco. Ljudje, ki jih je prizadela bolezen demence, se lahko počutijo zapostavljene, diskriminirane, pogosteje se soočajo z depresijo, anksioznostjo in nižjo samozavestjo, kar velja tudi za neformalne oskrbovalce oseb z demenco in ostale družinske člane, vse navedeno pa poslabšuje kakovost življenja (Low in Purwaningrum, 2020).

Za stigmatizacijo je značilno razhajanje med pričakovanji, ki jih socialno okolje goji do posameznika (navidezna socialna identiteta), in lastnostmi, ki jih ta v resnici ima (dejanska socialna identiteta) (Goffman, 2008, str. 12). Bryden (2005, str. 4) meni, da okolje, ki stigmatizira ljudi z demenco, vpliva na socialno izolacijo in hitro poslabšanje stanja.

Stigma je posebna vrsta razmerja med lastnostjo in stereotipom. Pojem stigma zajema dvojno perspektivo: stigmatizirani posameznik domneva, da je njegova različnost že znana in očitna ter da je prisotni ne opazijo, je ne poznajo. Poznamo tri vrste stigme: telesna odbojnost, značajske slabosti in skupinske stigme. Pri prvi vrsti gre za različne fizične iznakaženosti. Pri drugi vrsti gre za neodločnost, nenaravne strasti, nevarna prepričanja, nepoštenost. Tretja vrsta pa zajema skupinske stigme na podlagi rase, narodnosti in verskega prepričanja. Pri vseh oblikah stigme je mogoče prepoznati iste sociološke značilnosti: posameznik, ki bi bil v običajnih socialnih odnosih zlahka sprejet, ima lastnost, ki pritegne pozornost in odvrača od njega vse, ki ga srečamo, pri tem pa se razveljavi vtis, ki ga imajo na nas njegove druge lastnosti (Goffman, 2008, str. 13).

Riley, Burgener in Buckwalter (2014, str. 217) ugotavljajo, da lahko stigma posameznikom prepreči, da bi priznali svoje simptome in poiskali pomoč, ki jo potrebujejo, da bi uživali v najvišji možni kakovosti življenja, kar običajno vključuje staranje na mestu. Stigma lahko ustvari situacije, kjer se poudarja negativne vidike demence ter njenih simptomov in izgub, namesto da se podpira ohranjene sposobnosti pri osebah z demenco.

»Ljudje z demenco marginalizacijo občutijo večkrat kot bolniki, stari ljudje in uporabniki dolgotrajne oskrbe« (Mali, 2022, str. 129–146). Ljudje z demenco zaznavajo negativen družbeni odnos do sebe, zato potrebujejo varno okolje, v katerem lahko uživajo podporo svoje socialne mreže in na tak način utrjujejo, ohranjajo ali preoblikujejo svojo identiteto v takšno, ki je družbeno sprejemljiva, cenjena (Mundar in Penič, 2022).

Zaradi potrebe po pomoči drugih ljudi in predvsem nepoznavanja bolezni je položaj ljudi z demenco v Sloveniji izrazito stigmatiziran. Stigmo občutijo tudi sorodniki ljudi z demenco, saj ne dobijo dovolj podpore in pomoči, da bi skrbeli za družinske člane z demenco v domačem okolju, zato ljudje z demenco pogosto živijo v domovih za stare ljudi. V Sloveniji je najpogostejša oblika oskrbe za ljudi v napredujoči fazi demence institucionalna oskrba (Mali in Kejžar, 2017, str. 179–195).

Razširjenost stigme o demenci onemogoča sorodnikom bolnikov prepoznavati simptome demence, posledično pa prispeva k temu, da bolniki ne dobijo ustrezne pomoči in zdravljenja že zgodaj v razvoju bolezni. Zaradi stigmatizacije posamezniki in organizacije ne znajo biti ljudem v pomoč in ustvarjati spodbujajočega okolja (Lipar, 2013, str. 33–35). Posledice stigme vplivajo na kasnejše prepoznavanje bolezni, zamude pri diagnozi in zdravljenju, kar pripomore k slabšemu poteku bolezni in slabši kakovosti življenja osebe z demenco, njihovih svojcev in oskrbovalcev (Grkman, Mavrič, Lovrečič in Lovrečič, 2022, str. 204–205).

Bryden (2005, str. 40) navaja, da miti in strahovi o demenci povečujejo stigmo, kar povzroča izolacijo ljudi z demenco. Negativni odzivi okolice vplivajo na položaj ljudi z demenco v družbi, stigmatizirajo njihovo podobo in jim zmanjšujejo družbeno moč.

Hvalič Touzery (2010, str. 76–81) povzema avtorico Innes (2009), ki navaja: »Kulturne skupine, ki si delijo skupna prepričanja, vrednote, norme in pričakovanja, oblikujejo odnos do demence in način, kako se oskrbovalci (družina in formalne službe) odzivajo na posameznika z demenco. Zaradi kulturnega odnosa do demence se lahko posamezniki odločijo, da storitev ne bodo koristili. Stigma, ki je pogosto povezana z demenco, ima lahko velik vpliv: prihaja do poznejše diagnoze in sprejemanja bolezni. Sociokulturni vidik doživljanja demence izpostavlja tri načine, kjer se vidi kulturni vpliv: geografsko območje, družinski odnosi in etnična pripadnost. Vpliv etnične pripadnosti je lahko dodatna stigma in diskriminacija k že obstoječi, ki je rezultat nerazumevanja kultur. Kultura vpliva na odnos do demence, ampak tudi na pristop k oskrbovanju«.

K stigmati pripomorejo negativen odnos do bolezni in osebni negativni občutki, kot je povezovanje demence z izgubo samostojnosti, bremenom. K stigmati pri demenci pripomorejo tudi družbena kultura (razvoj stereotipov) in verska prepričanja (Grkman, Mavrič, Lovrečič in Lovrečič, 2022, str. 196). Vpliv medijev je prav tako dejavnik, ki pripomore k stigmati. V medijih so pogosto ljudje z demenco prikazani le v zadnji fazi bolezni, ko ne morejo več komunicirati in skrbeti zase (Batsch in Mittelman, 2012, str. 13).

Madsen (2003, str. 258) navaja, da dejavniki, kot so stigma, zadrega in sramota, pripomorejo k ločevanju ljudi od potencialnih virov podpore, stopnjujejo vpliv problemov in odrežejo ljudi od skupnosti, ki bi jih lahko podprle pri razvijanju drugačnega spoprijemanja s temi problemi. Ločevanje pogosto podpirajo ideje dominantne kulture, ki določa, kaj pomeni biti cenjena oseba.

Stigma spremlja ljudi z demenco skozi celo bolezen in lahko preoblikuje odnose ter je razlog, da se človek umakne. (Flaker, Mali, Kodele, Grebenc, Škerjanc in Urek, 2008, str. 264).

1.3 Življenje ljudi z demenco v instituciji

V institucijah se zadržujemo v različnih obdobjih svojega življenja. V nekatere institucije vstopamo občasno, druge obiskujemo določeno obdobje in navadno v jasno določenem terminu. »Za Slovenijo je značilna izrazito institucionalna usmeritev oskrbe starih ljudi. Razlogi za to so različni, in sicer družbeni, kulturni, politični, strokovni in drugi. Domovi za stare ljudi so namenjeni zadnjemu življenjskemu obdobju« (Mali, 2008, str. 9). Domovi za stare na začetku niso z veseljem sprejeli ljudi z demenco. V zadnjih letih pa se število ljudi z demenco v domovih povečuje. Tako so domovi postali stičišče znanj o delu z ljudmi z demenco (Kustec, 2019, str. 307–309).

»Med starimi ljudmi še vedno prevladuje predvsem vključenost v institucionalno obliko oskrbe in manj v skupnostne oblike oskrbe« (Ambrožič in Mohar, 2015, str. 57). »Drugje po svetu obstaja delitev domov za stare na specializirane, na primer negovalne domove za ljudi z demenco, domove za samostojne stare ljudi in oskrbovalne. V Sloveniji pa poznamo le splošne domove, ki so namenjeni oskrbi vsem prej omenjenim skupinam starih ljudi« (Mali, Flaker, Urek in Rafaelič, 2018, str. 7).

»Domovi za stare so v Sloveniji več kot le institucionalno varstvo. Spadajo med glavne institucije, ki razvijajo oskrbo za stare ljudi v skupnosti« (Mali, 2012, str. 86). Nekateri domovi za stare v Sloveniji torej že skrbijo za zagotavljanje celostne oskrbe za stare ljudi z različnimi skupnostnimi storitvami, ki jih razvijajo. Poleg zagotavljanja klasične institucionalne oskrbe zagotavljajo pomoč starim ljudem v njihovem domačem okolju, torej doma. Stari ljudje, ki še živijo v domačem okolju, lahko obiskujejo dnevno varstvo, ki je organizirano v domu – gre za tako imenovano začasno varstvo (Mali, Flaker, Urek in Rafaelič, 2018, str. 33).

»Ljudje z demenco pogosto težko živijo sami ali ob pomoči drugih v domačem okolju in so prisiljeni poiskati oskrbo v instituciji. To je še posebej značilno za Slovenijo, saj ima za stare ljudi, torej tudi za ljudi z demenco, najbolj razvito prav institucionalno oskrbo« (Mali in Kejžar, 2017, str. 180). »V domovih starejših občanov obstajajo štiri modeli oskrbe za stanovalce z demenco, in sicer integrirani, segregirani in delno segregirani model« (Mali, Mešl in Rihter, 2011, str. 46). Bolj sodobne pa so t. i. gospodinjske skupnosti (Mali idr., 2017). »V nekaterih domovih obstaja segregirani model oskrbe stanovalcev z demenco: stanovalci z demenco živijo

ločeno, na specializiranih ali varovanih oddelkih, ki omogočajo oskrbo za različno število ljudi z demenco, in sicer od 12 do 35. V nekaterih domovih so se odločili za vmesno obliko, to je delno segregirano obliko oskrbe, kot je skupina za stanovalce z demenco. Skupina se sestaja vsak dan, pod istim vodstvom in v za to namenjenem prostoru. V skupini je od 10 do 16 stanovalcev z demenco. Največkrat gre za skupine, v katerih so skupaj ljudje s podobno stopnjo obolenosti z demenco. Od leta 2008 se v nekaterih domovih pojavljajo t. i. gospodinjske enote, ki omogočajo individualizirano oskrbo 12–15 stanovalcev z demenco« (Flaker idr., 2004, str. 88). Mali in Kejžar (2017, str. 180) menita, da gre za inovativno obliko oskrbe, ki spreminja odnose med vsemi udeleženi v institucionalnem varstvu, na podlagi gospodinjstva kot dejavnosti za ustvarjanje življenjskih razmer, ki postajajo podobne življenju zunaj institucije.

Skupnostna oskrba je mogoča le za ljudi, ki imajo manj zahtevne potrebe. Institucionalni sistem prevladuje, čeprav se je veliko stanovalcev preselilo v vmesne strukture. Premalo je storitev po osebni meri, kot sta na primer osebna asistenca in osebni načrti, ali pa so premalo intenzivne, npr. oskrba na domu, terensko delo (Mali, Flaker, Urek in Rafaelič, 2018, str. 16).

»Institucionalna oskrba je oblika namestitve v zavod ali drugo družino. Zavod posamezniku nadomešča, dopolnjuje ali zagotavlja funkcijo doma oziroma lastne družine. V osnovno oskrbo so vključeni bivanje, prehrana, zdravstvena in socialna oskrba, delovna terapija in fizioterapija« (Antič in Krmel, 2016). Odhod v institucijo je dramatičen poseg v človekovo stvarnost in obremenjujoč življenjski dogodek tako za človeka, ki se mu to zgodi, kot za njegove bližnje. Demenca oziroma ljudje z demenco ne spadajo v institucije. Institucije imajo poguben učinek na socialne in psihološke zmožnosti spominjanja in orientacije, s katerimi lahko vsaj delno nadoknadimo nevrofiziološke »izpade«. Demenca obremeni situacijo, saj od njenih udeležencev zahteva dodatni napor in čas – od bližnjih, da za svojega bližnjega z demenco poskrbijo, do njega samega, da se spopada z izzivi, ki jih prej ni poznal – za samoumevne malenkosti, ki jih je prej opravil na mah, zdaj potrebuje več časa in neizmerne količine truda in vztrajnosti. Skupnosti so veliko boljše in imajo nedvomne prednosti pred institucionalnim varstvom (Flaker, 2022, str. 152).

Milošević Arnold (2006, str. 125) povzema Flakerja idr. (2004), ki poudarjajo pomen prilagojenih programov in storitev v domovih za stare, zlasti v kontekstu različnih stopenj demence pri stanovalcih. Glede na stopnjo demence je ključno redno spremljanje s strani ključnih delavcev, psihiatrov in drugih članov osebnega tima. Pomembno je tudi vzdrževanje stikov s sorodniki in drugimi pomembnimi osebami v njihovem življenju. Stanovalci z blago

stopnjo demence potrebujejo spodbudno okolje, ki podpira njihovo vključevanje v aktivnosti po lastni izbiri. Stanovalci v zmerni stopnji demence potrebujejo celodnevne programe v delno segregiranih skupinah, kjer je delo prilagojeno njihovim sposobnostim, omogoča pa jim tudi izbiro med različnimi aktivnostmi. Za stanovalce s to stopnjo demence je pomembno spodbujati ohranjanje samostojnosti in izvajanje treningov spomina. Stanovalci v napredni stopnji demence potrebujejo posebno prilagojeno namestitev, ki upošteva njihovo mobilnost. Pomembno je, da je namestitev oblikovana tako, da ščiti interese in koristi stanovalcev, ne glede na to, ali so še pomični ali ne.

Uspeh ustanov je odvisen od delovne klime (interakcija med osebjem in ljudmi z demenco, zadovoljstvo obeh, izmenjava informacij med sodelavci, spodbudno in sprejemajoče okolje), stopnje normalizacije bivanja starih ljudi v ustanovi in od tega, ali je oskrba uporabnikov celostna in usmerjena v zadovoljevanje njihovih individualnih potreb. Ko je oseba z demenco v ustanovi, je pomembno, da ima podporo sorodnikov. Ti jo najboljše poznajo in so tako pomemben vir informacij pri njeni oskrbi (Kejžar in Jenko, 2020, str. 211- 212).

Sorodniki stanovalcev z demenco v domovih za stare ljudi menijo, da so tudi pozitivni vidiki skrbi za osebe z demenco v instituciji, ki se kažejo v razširitvi socialnega okolja, razvijanju in ohranjanju obstoječih sposobnosti ljudi z demenco (Mali, Mešl in Rihter, 2011, str. 53).

»Pričakovati je, da se bo v prihodnje oskrba v domovih zelo individualizirala, torej prilagajala potrebam in zahtevam stanovalcev, s tem pa se bo spremenila tudi kultura oskrbe in njene metode dela. Za posameznega stanovalca bo organizirana celovita oskrba, ki bo upoštevala vse razsežnosti posameznika (od fizičnih, zdravstvenih in psihičnih do socialnih in duhovnih)« (Mali in Kejžar, 2017, str. 183)

Flaker (2022, str. 155) trdi, da demenca ni »bolezen«, ki jo je treba oskrbeti v instituciji, in da institucije niso okolje, ki bi imelo odločilne prednosti, da premestitev v zavodsko okolje ni posledica »poslabšanja stanja«, temveč posledica nezveznosti sistema, pomanjkanja intenzivnih storitev v skupnosti in »drame institucionalizacije«, ki jo spremlja poustvaritev človeka in spodbuja iskanje dobička. Nasprotno, institucije lahko opišemo kot »stroj pozabljanja«, vir odtujitve, pasivizacije in poglobljanja prav tistih težav, ki jih navadno pripisujemo bolezenskemu procesu.

1.4 Značilnosti socialnega omrežja v starosti

Ramovš (2014, str. 50-51) opiše pojem socialnega omrežja kot »človekovo povezanost z drugimi ljudmi, ki je ena od bistvenih človeških potreb in lastnosti; izraža se v osebnih medčloveških odnosih ter v stvarnih, delovnih in drugih razmerjih«. Medčloveška razmerja in odnosi so za človeka v resnici kot mreža; v različnih socialnih omrežjih živi vse življenje, če to hoče ali pa ne. Socialna omrežja imajo naslednje vloge:

- pomagajo človeku, da uspeva, zadovoljuje svoje potrebe, ustvarja in napreduje;
- postavljajo v življenju pravila igre za družbeno sožitje;
- človekovo vedenje in ravnanje »sejejo« v družbeno sprejemljive in nesprejemljive vloge;
- varujejo ga pred pomanjkanjem in nevarnostmi, s svojimi omejitvami pa mu povzročajo tudi nevšečnosti;
- v težavah človeku pomagajo, da ne propade.

Socialna omrežja so prostor, v katerem nastaja socialni kapital, in obenem tudi kazalnik socialne vključenosti. Če se posameznik ne počuti sprejetega, če nikomur ne pripada in če občuti pomanjkanje socialnih stikov (ni povezan s pomembnimi drugimi), to močno vpliva na občutek socialne izključenosti (Kersnik, 2006, str. 80–85). »Socialno omrežje pomeni povezavo posameznika z drugimi ljudmi v njegovem okolju« (Milošević Arnold in Postrak, 2003, str. 23). »Poleg tega vključuje relativno stabilne vezi, ki jih posameznik vzdržuje s svojim socialnim okoljem« (Iglič, 2001, str. 170).

Pojem socialne mreže je tesno povezan s pojmom socialne opore. Novak (2004, str. 24) povzema Vauxa (1988) ter Sarasona in druge (1990b), ki navajajo, da model socialne integriranosti raziskuje socialno oporo predvsem skozi raziskovanje omrežij, ki nudijo socialno oporo, bodisi širših vezi v okviru lokalne oziroma sosedske skupnosti bodisi intimnejših pomembnih drugih. Ta model se osredotoča na integriranost posameznika v skupino oziroma omrežje in stopnjo povezanosti znotraj skupine. »Socialna opora je pomoč, ki si jo starejša oseba izmenjuje s svojim lokalnim omrežjem, ki mu zdaj rečemo omrežje socialne opore« (Hlebec, 2009, str. 154). Socialna omrežja predstavljajo enega od socioloških pristopov za raziskovanje, kako se starejši vključujejo v družbo in vzpostavljajo stike z drugimi. Pomembna vloga socialnih omrežij je prepoznana kot ključen dejavnik pri ohranjanju fizičnega in mentalnega zdravja ter splošne kakovosti življenja starejših oseb (Kavčič in Filipovič Hrast, 2010, str. 49).

Milošević Arnold in Poštrak (2003, str. 23) ločita socialna omrežja na formalna in neformalna. »Socialni kapital starih ljudi je zelo pomemben, saj so stari ljudje po navadi odvisni od pomoči, ki jo dobijo v svojem okolju, lahko na neformalen (pomoč družine, prijateljev, sosedov) ali formalen (strokovnjaki različnih organizacij oziroma institucij) način« (Mali, 2013, str. 64). Milošević Arnold in Poštrak (2003, str. 23) menita, da »je socialno delo usmerjeno v spodbujanje neformalnih socialnih mrež kot pomembnih virov v posameznikovem življenju, hkrati pa socialne delavke razvijajo formalne socialne mreže, s katerimi lahko učinkovito odgovorijo na potrebe«. V Sloveniji prevladuje družinski oziroma sorodniški tip omrežja socialne opore, kar pomeni dobro opremljenost z neformalnimi viri (Novak, 2004, str. 119).

Ramovš (2014, str. 51–52) navaja, da »se socialna omrežja v zgodovinskem razvoju spreminjajo in so v različnih kulturah različne. Danes deluje vzporedno več vrst socialnih omrežij iz različnih življenjskih razmer: tradicionalne iz kmečko-obrtniško-stanovske družbe, ki so nastajale in delovale več tisočletij, moderne iz industrijske družbe, ki so se oblikovale zadnji dve stoletji – takšne so na primer šolstvo, zdravstvo, pokojninsko in druga solidarnostna zavarovanja, nove poindustrijske, informacijske, ki se začenjajo oblikovati zadnja leta v poindustrijski informacijski družbi (npr. skupine za samopomoč, internetni dostop do informacij, internetna družabna omrežja)«.

Socialno omrežje odraslih prebivalcev Slovenije je pogosto sestavljeno iz ožjih družinskih članov, sorodstva in prijateljev (Novak, 2004, str. 82). »Posamezniki si z ljudmi v socialnem omrežju običajno izmenjujejo: praktično pomoč (materialno oporo), denar (finančno oporo), skrb v primeru bolezni, informacije (informacijsko oporo), čustva (emocionalno oporo), druženje« (Kavčič in Filipovič Hrast, 2010, str. 49). Čeprav je v sodobnem času značilen individualizem, imata družina in sorodstvo še vedno najpomembnejšo vlogo takrat, ko posameznik potrebuje pomoč v različnih stiskah. Posebna opora so tudi prijatelji. Starejši pa imajo bistveno manj obsežna oporna omrežja kot celotno prebivalstvo (Novak, 2004, str. 7).

Socialno omrežje je osrednji del vsakdanjega življenja posameznika in ključna sestavina zdravega staranja starejših odraslih (Zhang, Natale in Clouston, 2022). Poznamo več tipov socialnega omrežja starih ljudi. Hlebec (2003, str. 172) navaja Wenger (1994), ki deli socialna omrežja na pet tipov. Prvi tip omrežja je sorodstveno ali družinsko omrežje, ki običajno vključuje manjše skupine do štirih članov, kjer prevladujejo starejši posamezniki (nad 80 let), pogosto ovdoveli. Drugi tip je omrežje, integrirano v bivalno okolje, ki je značilno po tesni povezanosti z družino, sosedi in lokalnim okoljem, običajno šteje do osem članov, pri čemer so

člani starejši (65-74 let). Tretji tip je samostojno, samozadostno oporno omrežje, kjer je povezanost z enim oddaljenim sorodnikom in zanašanje na sosede ključno; posamezniki živijo bolj introvertirano in izolirano, omrežja so majhna. Četrty tip omrežja predstavlja oporno omrežje širšega bivalnega okolja, kjer so posamezniki aktivno povezani z oddaljenimi sorodniki in bližnjimi prijatelji, običajno se to omrežje razvije pri selitvi ob upokojitvi, omrežje pa je običajno večje. Zadnji tip omrežja je omrežje pri osebah z zaprto osebnostjo, ki živijo zelo izolirano, na primer poročeni pari ali odvisne stare osebe; ti posamezniki imajo malo stikov s sosedi, sorodniki živijo daleč stran, imajo omejeno število prijateljev in majhna omrežja.

Ramovš (2014, str. 53–54) presoja socialna omrežja v skupnosti z vidika staranja in starosti po tem, koliko:

1. prispevajo k sodobnemu povezovanju generacij in krepitvi solidarnosti med njimi;
2. prispevajo k pripravi na zdravo, dejavno in dostojanstveno starost, oziroma življenje v tretjem življenjskem obdobju po upokojitvi;
3. zmorejo na sodoben način oskrbovati onemogle, bolne in invalidne ljudi v njihovih skupnostih.

»Raziskave kažejo, da so socialna omrežja starih ljudi v Sloveniji izrazito družinsko orientirana. Stari ljudje se v primerjavi z drugimi obrnejo na manj ljudi kot druge starostne skupine« (Kavčič in Filipovič Hrast, 2010, str. 49). Ko se zdravje slabša, stari ljudje po navadi iščejo takojšnjo in oprijemljivo podporo družinskih članov. Na prijatelje pa se zanesejo za druženje in čustveno podporo, kar spodbuja čustveno zdravje in pomaga ohranjati dobro kognitivno funkcijo (Zhang, Natale in Clouston, 2022, str. 706). Röhr in drugi (2020) dokazujejo, da je pomembno ohranjati družbeno aktivni življenjski slog za zdravje možganov v starosti, saj je ta povezana z nižjo kognitivno funkcijo.

Zhang, Natale in Clouston (2022, str. 705–706) trdijo naslednje: če ima posameznik veliko število članov socialnega omrežja, se zmanjša tveganje za pojav demence. Že en član družbenega omrežja več namreč zagotavlja 18-odstotno zmanjšanje tveganja za demenco. Demenca vpliva na osebnost človeka in funkcioniranje v socialnem omrežju (Rihter, 2022). Z napredovanjem bolezni ljudi z demenco postaja krog prijateljev in znancev vse ožji in vedno manjši. Svojci kmalu postanejo edina vez z zunanjim svetom, zato so ljudje z demenco vedno bolj odvisni od njih (Mali, 2008, str. 9). »Življenje z demenco je težka preizkušnja za vse udeležene. Prijatelji, znanci, sosede se postopno odmikajo ali pa jim prizadeti ne pustijo več

blizu. Pri zagotavljanju kakovosti življenja osebe z demenco ima socialno omrežje zelo velik pomen, saj oseba z demenco težko živi samostojno, brez pomoči in podpore« (Mali in Milošević Arnold, 2011, str. 39).

Socialna omrežja starih ljudi imajo naslednje značilnosti: po navadi so majhna in omejena na ozek krog ljudi, zlasti družinskih članov in redkih prijateljev; življenje v ustanovi zmanjša socialno omrežje posameznika; večkrat so ljudje, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo, samski; ljudje z dolgotrajno stisko imajo velikokrat konfliktno stike; mreže uporabnikov so majhne kot posledica umika in zaradi institucionalizacije; stigma vpliva na ohranjanje stikov; mreže so pogosto umeščene v omejen subkulturni krog, z omejenimi sredstvi in posebnimi vrednotami in pravili; zaradi statusa si uporabniki izberejo ljudi s podobnim statusom (Flaker, Mali, Kodele, Grebenc, Škerjanc in Urek, 2008, str. 262–270). Stare ljudi lahko glede na potrebe, želje in dejavnost po stikih in družabnosti uvrstimo v tri skupine. V prvi so tisti, ki vneto iščejo vedno nove stike med uporabniki in zunaj uporabniške mreže ter te stike tudi imajo. V drugi skupini so tisti, ki jim je ljubše, če imajo manj stikov. V tretji skupini pa so tisti, ki vneto iščejo, vendar ne znajo navezati stikov (Flaker, Mali, Kodele, Grebenc, Škerjanc in Urek, 2008, str. 270–271). »Staranje pomeni progresivno izgubo prijateljev in znancev. Ljudje z demenco navajajo osamljenost oziroma pogrešanje družbe« (Flaker, Mali, Kodele, Grebenc, Škerjanc in Urek, 2008, str. 280–282).

Stari ljudje potrebujejo pomoč pri: krepitvi družabnosti, navezovanju stikov, vzdrževanju in širjenju mrež, obnavljanju stikov s svojci in drugimi bližnjimi, krepitvi stikov v ustanovah (Flaker, Mali, Kodele, Grebenc, Škerjanc in Urek, 2008, str. 293–301). Kot socialni delavci imamo nalogo zagotoviti podporo in pomoč starim ljudem pri izboljšanju njihove socialne vključenosti, kakovosti življenja in splošnem počutju.

1.5 Socialno delo z ljudmi z demenco

Socialno delo s starimi ljudmi je raznovrstno. »Socialno delo vstopi na področje dela s starimi ljudmi na specifičen način in ni edina disciplina, ki se ukvarja s starimi ljudmi v njihovih poslednjih fazah življenja« (McDonald, 2010). »Socialno delo se razlikuje od drugih strok, in sicer socialne delavke dobro razumejo heterogenost starejše populacije in njihove specifične probleme. Posebej si prizadevajo najti vire moči in jih mobilizirati, torej se ne osredotočajo na šibkosti, kar dela socialno delo specifično« (Mali, 2013, str. 62). »Pri delu mora socialni delavec uporabljati različne pristope in koncepte dela, s katerimi izboljšuje kakovost življenja

uporabnikov. Prav tako mora socialni delavec znati dobro komunicirati, presoјati, delati v timu« (Ambrozič in Mohar, 2015, str. 54).

»Socialno delo s starimi ljudmi deluje na mikroravni (ravni posameznika), mezoravni (ravni skupnosti in institucij) in makroravni (družbeni ravni). Za socialno delo s starimi ljudmi na mezoravni je pomembno, kako lahko v skupnosti okrepimo medgeneracijsko povezanost, kaj pri tem lahko storijo organizacije v skupnosti in kako lahko skupnost aktiviramo. Socialna delavka pomaga staremu človeku in njegovi družini dobiti pomoč različnih služb, ki so na voljo v njihovem okolju, ter storitve koordinira. Na podlagi poznavanja potreb starih ljudi pripomore k razvijanju in povezovanju raznih služb in storitev. Na makroravni govorimo o povezanosti ukrepov države s prvima dvema ravnema« (Mali, 2013, str. 57–67).

Demenca je človeški, zdravstveni in družbeni problem ter kot taka izziv za socialno delo (Kustec, 2019, str. 307–309). V socialnem delu se vedno pogosteje socialni delavci srečujejo z ljudmi z demenco. »Socialni delavci so pri delu z ljudmi z demenco usmerjeni na iskanje in mobiliziranje virov, s pomočjo katerih lahko človek z demenco čim dlje samostojno živi v skupnosti. Osrednji koncept socialnega dela je usmerjen na ugotavljanje potreb ljudi z demenco, oskrbovalcev in širšega socialnega okolja« (Mali, Mešl in Rihter, 2011, str. 39). Ker socialno delo posega na področje dela s posameznim človekom in njegovim socialnim omrežjem, je treba pozornost nameniti vsem vpletenim (Rihter, 2022, str. 165–183).

Mali (2008, str. 70-74) navaja naslednja načela in koncepte socialnega dela s starimi ljudmi: partnerstvo, perspektiva moči, zagovorništvo, antidiskriminacijska usmeritev, skupine za samopomoč, socialne mreže (staranje vpliva nanje, odvisne so tudi od materialnega stanja človeka) in skupnostna skrb (razvijanje dejavnosti v človekovem lokalnem okolju). Ti pripomorejo k temu, da se ljudje z demenco lahko izrazijo, doživijo smisel in so socialno vključeni, hkrati pa vplivajo na njihovo sprejemanje sebe (Penič in Mundar, 2022, str. 203–221). Ena od ključnih in izhodiščnih metod socialnega dela pri delu z ljudmi z demenco je metoda osebnega načrtovanja in izvajanja storitev (Rihter, 2022, str. 165–183). »V kontekstu vseh konceptov in metod dela z ljudmi z demenco moramo biti pozorni na zagotavljanje avtonomije – da imajo ljudje z demenco nadzor nad sprejemanjem odločitev v pomenu samoodločanja, svobode izbire, izpolnitve želja in neodvisnosti« (Mali, Flaker, Urek in Rafaelič, 2018).

Mali (2022) povzema Moora in Jonesa (2012) ter Parsonsa (2005), ki navajajo, da je demenca za socialno delo izziv, saj je veliko neposrednega dela tako z ljudmi z demenco kot z njihovimi

podpornimi mrežami, ki so pri oskrbi ljudi z demenco ključne. Socialne delavke in delavci se od medicinsko usmerjenih strokovnjakinj in strokovnjakov razlikujemo po tem, da se zavedamo nujnosti spoštovanja socialne pravičnosti, uveljavljanja človekovih pravic, participacije, enakosti. Socialno delo posebno pozornost namenja odkrivanju potreb ljudi z demenco, da bi oblike pomoči zanje in življenje njihovih sorodnikov prilagodili njihovim potrebam, željam in ciljem.

Mali in Milošević Arnold (2011, str. 31–35) navajata naslednje profesionalne vloge socialnih delavcev pri skrbi za osebe z demenco in njihovimi svojci:

- nosilec ali koordinator primera: uporabnik mora jasno izraziti svoje potrebe, socialni delavec pa vzpostavlja stike z ustreznimi službami in mu pomaga pri uveljavljanju njegovih pravic, spremlja njegovo uresničevanje in koordinira delo vseh, ki sodelujejo v tem procesu;
- načrtovalec skrbi: socialni delavec zagotavlja potrebne storitve za oskrbovanje uporabnika in usklajuje delo različnih izvajalcev;
- učitelj: socialni delavec daje uporabnikom informacije in potrebna znanja in spoznanja o demenci in njenih značilnostih človeku z demenco ter jih uči tistega, kar potrebujejo za ustrezno ravnanje v določenih okoliščinah;
- posrednik: socialni delavec povezuje posameznike in skupine, ki potrebujejo pomoč, z obstoječimi službami, ki razpolagajo s potrebnimi viri pomoči, in jih tudi zastopa v procesu pridobivanja pomoči;
- zagovornik: socialni delavec zbira podatke o potrebah človeka z demenco in se pogaja z ustreznimi službami. To vlogo prevzame, ko institucije ne delujejo v skladu s potrebami človeka z demenco;
- aktivist: cilj socialnega delavca je sprememba celotne politike institucij do pomembnih družbenih vprašanj;
- pogajalec (mediator): v tej vlogi pomaga socialni delavec pri interpretaciji potreb človeka z demenco drugim strokovnjakom, posreduje pri reševanju konfliktov med uporabnikovim sistemom in sistemi drugih posameznikov, skupin, organizacij;
- svetovalec: socialni delavec usmerja posameznika, družino in skupine z nasveti, jim nudi podporo pri zastavljanju ciljev ter jim posreduje potrebne informacije.

»Pomembno poslanstvo socialnega dela je preprečevanje socialne izključenosti oseb z demenco in vseh vrst diskriminacije« (Mali in Milošević Arnold, 2011, str. 23). »Oboje sta pogosta pojava pri demenci, saj okolje človeka z demenco pogosto izključi. Tako je človeka z demenco in njegove (ne)formalne oskrbovalce treba podpreti in jih razumeti kot partnerje v procesih podpore in pomoči« (Milošević Arnold, 2007).

Vzpostavitev delovnega odnosa z ljudmi z demenco v socialnem delu je lahko izziv. Pri delu z ljudmi z demenco je proces pomoči lahko veliko zahtevnejši, saj je pogosto otežena temeljna sestavina sodelovanja, in sicer besedna komunikacija. Prav zaradi tega mora biti socialni delavec pozoren na nebesedno sporazumevanje (nasmeh, dotik, mimiko obraza, kretnje rok ipd.) ter na razumevanje govora in čustev osebe. Pri delu z ljudmi z demenco so bistveni tudi aktivno preživljanje časa z njimi, poslušanje, dajanje občutka sprejetosti in tudi spoštovanje človekove vrednosti. Pomembna naloga socialnega delavca pri delu z uporabnikom in njegovo družino je prav tako zavestna uporaba elementa delovnega odnosa in znanja za ravnanje, saj mora strokovnjak svoje znanje o demenci in ravnanju z ljudmi z demenco podati uporabnikom (če je to mogoče) in njihovim družinam (Ambrožič in Mohar, 2015, str. 59). »V delovnem procesu socialni delavec izhaja iz perspektive moči in si prizadeva za vzpostavljanje takšnega delovnega odnosa, ki bo omogočal varen in odprt prostor za razvijanje in uporabo učinkovite komunikacije med vsemi udeleženci« (Mali in Milošević Arnold, 2011, str. 28). »Pri tem pa moramo biti pozorni na sposobnosti oseb z demenco, kaj vse še zmorejo, glede na različne stadije poteka demence« (Mali in Milošević Arnold, 2011, str. 30).

S sporazumevanjem v socialnem delu dosegamo pogoje za delo z uporabnikom. Mali, Mešl in Rihter (2011, str. 55) navajajo Kitwood (2005), ki izpostavlja pomen izkušenj, ki jih imajo ljudje z demenco, saj so sami strokovnjaki na podlagi osebne izkušnje in nas lahko poučijo o demenci in o tem, kaj pomeni živeti z njo. Pomembno je, da spregovorimo v njihovem jeziku in na njihov način.

»Za socialno delo je prepoznavanje izkušenj življenja z demenco izjemno pomembno, saj nam omogoča vpogled v potrebe ljudi z demenco in ustreznost obstoječih oblik pomoči kot odgovorov na njihove potrebe. V socialnem delu si prizadevamo za iskanje novih oblik pomoči za samostojno življenje ljudi z demenco v skupnosti« (Mali, 2022, str. 129–146).

2 PROBLEM RAZISKOVANJA

Pobudo za raziskavo sem dobila iz osebnih izkušenj s človekom z demenco ter iz zanimanja do predmetov »Socialna omrežja« in »Socialno delo z ljudmi z demenco« na Fakulteti za socialno delo. Poleg tega pa sem zanimanje za to temo dobila na praksi, ki sem jo opravljala v Domu za starejše (DSO) Ljubljana - Bežigrad. Tam sem dejansko spoznala, kako poteka socialno delo z ljudmi z demenco, in zanimalo me je, koliko stikov imajo ljudje z demenco znotraj doma za stare. Z raziskavo sem raziskala socialno mrežo ljudi z demenco, saj sem želela izvedeti, s kom se družijo in kdo so pomembne osebe znotraj njihove socialne mreže. Zanimalo me je tudi, kdo sestavlja socialno mrežo stanovalcev z demenco in kako je velikost socialne mreže povezana z izboljšanjem kakovosti življenja in socialne integracije ljudi z demenco v domu za ostarele. Raziskala pa sem tudi vlogo socialnega dela pri prepoznavanju in večanju socialnih mrež pri stanovalcih z demenco. Poleg tega sem raziskala vključevanje ljudi z demenco v domske aktivnosti in tudi, kako to prispeva k večanju socialne mreže. Zanimalo me je, kako socialne delavke v DSO Ljubljana - Bežigrad pripomorejo k večanju socialnih mrež pri stanovalcih z demenco.

Raziskovanje in razumevanje vpliva demence na socialne interakcije sta ključna za izboljšanje socialne integracije posameznikov z demenco. Proučevanje socialnih omrežij lahko ponudi vpogled v spremembe v socialni mreži posameznika, kar omogoča prilagoditve v oskrbi in podpori. Poleg tega lahko raziskava pomaga identificirati morebitne izzive, s katerimi se srečujejo posamezniki z demenco pri vzpostavljanju in vzdrževanju socialnih odnosov v institucionalnem okolju. Razumevanje teh izzivov omogoča oblikovanje prilagojenih programov podpore in intervencij, ki lahko izboljšajo socialno dobrobit ljudi z demenco. Natančnejše razumevanje socialnih omrežij v kontekstu doma za stare ljudi omogoča tudi boljše usmerjanje kadra in prilagajanje okolja, da bi spodbujali pozitivne socialne interakcije. To lahko pripomore k ustvarjanju bolj inkluzivnega okolja, kjer se posamezniki z demenco počutijo povezane in podprte. Rezultati raziskave lahko prispevajo k širšemu družbenemu razumevanju demence ter pomagajo zmanjšati stigmo in stereotipe, povezane s to boleznijo. Raziskava bo pripomogla k temu, da bo socialna delavka v DSO Ljubljana - Bežigrad imela pregled nad socialnim omrežjem stanovalcev z demenco ter bo lahko razvijala smernice in pristope pri delu z ljudmi z demenco v institucionalnem okolju. Ne nazadnje pa se mi zdi, da poznavanje te teme prispeva k izboljšanju kakovosti socialne integracije ljudi z demenco v domu starejših občanov.

Z raziskavo sem odgovorila na naslednja raziskovalna vprašanja:

- Kakšne so značilnosti socialne mreže stanovalcev z demenco?
- Kako lahko značilnosti socialne mreže prispevajo k izboljšanju socialne integracije ljudi z demenco v domu za stare ljudi?
- Kako vključevanje stanovalcev z demenco v domače aktivnosti vpliva na njihove socialne mreže?
- Kakšna je vloga socialnega dela pri prepoznavanju in krepitevi socialnih mrež pri stanovalcih z demenco?

3 METODOLOGIJA

3.1 Vrsta raziskave

Opravila sem kvalitativno raziskavo, saj sem izbrala besedne opise ali pripovedi ter jih obdelala in analizirala na besedni način brez uporabe merskih postopkov (Mesec, 1997, str. 11).

Moja raziskava je tudi empirična, saj sem izbrala novo gradivo o ljudeh z demenco in socialnih omrežjih. Za empirično raziskavo je torej značilno zbiranje novega, neposredno izkustvenega gradiva, pa naj bo to opazovanje ali spraševanje. Poleg tega empirična raziskava izhaja iz teoretičnega razmišljanja (Mesec, 2009, str. 84).

Raziskava je tudi eksplorativna, saj sem spoznavala neko področje problematike in odkrivala probleme, jih formulirala. Pokušala sem opredeliti osnovne značilnosti področja, jih definirala in poiskala njihove sestavine (Mesec, 2009, str. 80).

Zdi se mi, da je bila izbira kvalitativne, empirične in eksplorativne raziskave pravilna in ustrezna, saj sem z besednimi opisi dobila veliko bolj natančne, poglobljene in podrobne informacije, kot če bi izbrala kvantitativno metodo.

3.2 Merski instrument

Merski instrument je pripomoček, ki ga uporabljamo pri merjenju, in sicer usmerja postopek merjenja oziroma opazovalčevo ravnanje pri merjenju dane lastnosti (Mesec, 2009, str. 119).

V raziskavi sem uporabila dva merska instrumenta. Prvi merski instrument so smernice za intervju oziroma polstrukturiran nestandardiziran intervju. Vodilo za intervju vsebuje štiri sklope, ki se navezujejo na temo socialnih omrežij ljudi z demenco. Smernice za intervju sem razdelila po temah, ki so vsebinsko pomembne, da sem pridobila potrebne informacije za raziskavo in odgovore na zastavljena raziskovalna vprašanja. Vprašanja so odprtega tipa, prilagajala sem se vsakemu posamezniku posebej. Vodilo za intervju sem izoblikovala in testirala, preden sem začela z intervjuji, in sicer s pomočjo socialne delavke, zaposlene v DSO Ljubljana - Bežigrad, in mentorice. Ob testiranju vodila za intervju sem upoštevala povratne informacije testirancev glede razumljivosti vprašanj. Drugi merski instrument so smernice za opazovanje. Vodilo za opazovanje vsebuje štiri sklope, ki se navezujejo na temo socialnih omrežij ljudi z demenco. Tega sem tudi testirala in upoštevala povratne informacije. Z intervjuji in opazovanjem sem raziskovala naslednje teme: značilnosti socialnega omrežja stanovalcev z demenco, vpliv socialnih omrežij na socialno integracijo ljudi z demenco, vpliv sodelovanja v

dejavnosti doma na značilnosti socialnega omrežja stanovalcev z demenco, vloga socialnega dela pri krepitvi socialnega omrežja pri stanovalcih z demenco.

Anonimnost intervjuvancev in opazovancev sem jamčila tako, da sem jih vprašala za soglasje, in tako, da nisem navedla pravega imena in priimka v raziskavi. Priloga vodila za intervju in vodila za opazovanje je na voljo na strani 43.

3.3 Populacija in vzorčenje

Populacijo moje raziskave predstavljajo vsi ljudje z demenco, ki so živeli v času 4. 3.–31. 3. 2024 v DSO Ljubljana - Bežigrad, in socialna delavka, ki je bila v tem časovnem obdobju zaposlena v tem domu. Vzorec je neslučajnostni in priročni. Vzorec predstavlja devet stanovalcev z demenco in eno socialno delavko, zaposleno v DSO Ljubljana - Bežigrad. Vsi stanovalci v vzorcu imajo diagnozo demence. Pet stanovalcev ima zmerno stopnjo demence, štiri pa napredovano stopnjo demence. V vzorcu so vključeni stanovalci z demenco, moškega in ženskega spola, v starostnem razponu med 65 in 90 let. Vsi stanovalci z demenco, ki predstavljajo moj vzorec, živijo v enoti za demenco v DSO Ljubljana - Bežigrad. Izbrane podatke sem potem napisala na računalnik in jih analizirala s kvalitativno analizo.

Moja tema raziskovanja je obsegala manjšo populacijo, ki se je osredotočala le na DSO Ljubljana - Bežigrad. Pri populaciji in vzorčenju pa bi v prihodnosti izbrala večjo populacijo in vzorec, da bi pridobila več informacij o socialnih omrežjih ljudi z demenco in bi jih na tak način lahko posplošila na celotno populacijo rezultate raziskave.

3.4 Zbiranje podatkov

V raziskavi sem uporabila dve metodi zbiranja podatkov.

Prva metoda, ki sem uporabila, je metoda spraševanja z intervjujem. Izbrala sem si nestandardizirano obliko spraševanja, ker sem uporabila seznam širših tem oziroma vodilo za intervju. Sogovornike sem ustno spraševala in je to potekalo v neposredni obliki. Opravila sem individualne intervjuje, in sicer sem spraševala posameznike o subjektivnem doživljanju, mnenjih in stališčih. Prednosti spraševanja so: samo s spraševanjem lahko neposredno pojasnimo pomen kakega vedenja; s spraševanjem lahko izzovemo skrite podatke; sprašujemo lahko tudi o doživljanju, čustvih, stališčih in mnenjih; sprašujemo lahko po dogajanjih v preteklosti in po pričakovanjih in načrtih v prihodnosti; sprašujemo lahko skupine, reprezentativne vzorce ali cele populacije in kategorije ljudi; spraševanje omogoči sistematičen, standardiziran, vsebinsko popoln in širok pregled stanja. Slabosti pa so: vplivamo na dogajanje

v zavesti in determiniramo raven in celo vsebino odgovorov; odgovori ljudi so odvisni od njihove sposobnosti opazovanja, samoopazovanja in besednega izražanja; ne moremo preveriti iskrenosti izjav (Mesec, 2009, str. 205–246). Opravila sem sedem intervjujev, ki so potekali med 4. 3. in 31. 3. 2024 v DSO Ljubljana - Bežigrad. Navodila za intervju sem vnaprej podala v obliki ustnega sporočila. Med intervjuji pa sem po potrebi poenostavila določena vprašanja, če so ta bila težko razumljiva za intervjuvance. Intervjuje sem snemala s soglasjem intervjuvancev. Z metodo spraševanja sem lahko spoznala doživljanja, mnenja in stališča intervjuvancev. Spraševala sem lahko po dogajanjih v preteklosti, kar mi je omogočilo širšo sliko socialnih omrežij ljudi z demenco. Kot pomanjkljivost metode spraševanja pa lahko izpostavim naslednje: odgovori morda niso iskreni; lahko sem nezavestno vplivala na odgovore sogovornikov. Pri vodilu za intervju bi izboljšala to, da bi drugače zastavila nekatere teme in vprašanja.

Druga metoda, ki sem uporabila, je opazovanje z udeležbo, in sicer odkrito opazovanje s popolno udeležbo. Kot opazovalka sem bila vključena v skupino, ki sem jo opazovala, in sem bila njen polnopravni član. Opazovanci so bili seznanjeni s tem, da jih bom opazovala. Opazovala sem posameznike, pri čemer sem se osredotočala na to, kako se eden z drugim obnašajo v določeni situaciji. Opazovanje je potekalo na terenu, in sicer v običajnem življenjskem okolju ljudi z demenco, ki je v tem primeru dom za starejše občane. Prednosti opazovanja so naslednje: neposrednost; celovitost in realističnost; omogoča proučevanje procesov; omogoča proučevanje pojavov, o katerih se ne moremo poučiti s spraševanjem. Slabosti pa so: opazujemo lahko le dogajanja v sedanosti; opazujemo le vedenje, ne pa misli in doživljanja; opazujemo lahko le sorazmerno kratkotrajna dogajanja; z opazovanjem težje odkrijemo pomen vedenja (Mesec, 2009, str. 155–194). Opravila sem tri opazovanja, ki so potekala med 4. 3. in 31. 3. 2024 v DSO Ljubljana - Bežigrad. Opazovanja so potekala po dogovoru s socialno delavko v domu. Opazovanja sem sproti zapisovala. Z opazovanjem sem lahko dejansko videla, s kom se ljudje z demenco družijo, in opazovala njihove odzive na stik z drugo osebo. Po drugi strani pa so bile tudi nekatere pomanjkljivosti metode opazovanja. Opazovala sem lahko le dogajanje v sedanosti, ne pa v preteklosti. Težko sem odkrila pomen vedenja ljudi z demenco, sklepala pa sem, da ima neko vedenje določen pomen. Boljše bi bilo, če bi dalj časa opazovala dogajanje v enoti za demenco doma. Vodilo za opazovanje se mi zdi, da sem dobro oblikovala.

3.5 Obdelava in analiza podatkov

V raziskavi sem uporabila kvalitativno obdelavo podatkov. Analiza gradiva je potekala na naslednji način: urejanje gradiva, določitev enot kodiranja, odprto kodiranje, izbor in definiranje relevantnih pojmov in kategorij, oblikovanje končne teoretične formulacije (Mesec, 1997, str. 27–36). Urejanje gradiva je potekalo tako, da sem intervjuje in opazovanja zapisala na prenosni računalnik. Imena sogovornikov sem spremenila zaradi varovanja podatkov. Nato sem določila enote kodiranja. Zapise intervjujev in opazovanj sem najprej razčlenila na sestavne dele, da sem dobila enote kodiranja. Pri odprtem kodiranju sem pripisala pojme, združila sorodne pojme v kategorije, osno kodirala in analizirala značilnosti pojmov in kategorij. Ustvarila sem tabelo, v katero sem zapisala številko izjave, izjavo, pojem, kategorijo in temo. Vsako izjavo sem oštevilčila. Pri osnem kodiranju sem naredila hierarhijo med pojmi, kategorijami in temami (Mesec, 1997, str. 27–36).

Primer obdelave gradiva:

a. Izpis relevantnih pojmov

V vsakem zapisu intervjuja sem označila relevantne dele besedila, ki so se nanašali na zastavljeno vprašanje.

Primer intervju A:

1. Kako bi opisali svoje socialno omrežje v domu za starejše občane?

/V bistvu kot dobro./ (A1) /Zelo so pomembni družabni stiki, ker stanovalce razveselijo in v bistvu se mi zdi, da jim zelo pomenijo./ (A2)

b. Izpis enot kodiranja v tabelo in odprto kodiranje

Nadaljevala sem z odprtim kodiranjem, kjer sem vse izjave prepisala v tabelo, jim določila pojme, kategorije in teme raziskovanja.

Primer:

Tabela 3.1: Primer odprtega kodiranja 1

Oznaka enote	Enota	Pojem	Kategorija	Nadkategorija	Tema
A1	V bistvu kot dobro.	Dobro socialno omrežje.	Stiki.		Socialno omrežje.
A2	Zelo so pomembni družabni stiki, ker stanovalce razveselijo.	Veselje ob družabnih stikih.	Stiki.		Socialno omrežje.

c. Oсно kodiranje

Sledilo je osno kodiranje, kjer sem v obliki seznama kategorijam pripisala podkategorije.

Primer:

1. Socialno omrežje
- Stiki (A1, A2)

4 REZULTATI

4.1 Socialno omrežje in stiki

Socialno omrežje stanovalcev je raznovrstno; vsak stanovalec ima razlike in podobnosti v svojem socialnem okolju. Pri obravnavi socialnega omrežja sem se osredotočila na stike, ohranjanje in spremembe v socialnem omrežju, druženje, vpliv socialnega omrežja ter odzivanje na motnje in oporo, ki nudi socialno omrežje.

Stanovalce z demenco največkrat obiščejo njihovi sorodniki: *»Glede stanovalcev pa lahko povem, da se družijo s sorodniki, prijatelji in stanovalci doma«* (A6), *»Z družino se najraje družim«* (D1), *»Mene pridejo obiskati sorodniki«* (G1). Pogosti so tudi obiski prijateljev: *»Prijatelji pridejo vedno na obisk in tako«* (A12). Stanovalci izražajo tudi pomembnost stikov: *»Veliko mi pomenijo«* (B6), *»Zelo so mi pomembni stiki z družino, z ostalimi ne veliko«* (D6).

Socialno omrežje stanovalcev se je po prihodu v dom po eni strani spremenilo, po drugi pa je ostalo nespremenjeno. Nekaj stanovalcev je izjavilo, da se je njihovo socialno omrežje krčilo: *»Prej sem jih več imela, sedaj pa vedno manj«* (B13), *»Veliko prijateljstev sem zgubila, saj so vsi tako daleč od mene«* (E21). Drugi pa trdijo, da je njihovo socialno omrežje ostalo nespremenjeno: *»Ni se nič spremenilo, ko sem prišla v dom«* (D24), *»Ni se nič spremenilo«* (F8), *»Vedno imam tak krog ljudi od začetka«* (G18).

Druženje je tudi pomembno za stanovalce oddelka za demenco. Pogosto se stanovalci družijo s stanovalci oddelka za demenco: *»Družim se z mojimi kolegicami iz oddelka, z ostalimi pa mal manj«* (B4), *»Gospa H se pogovarja z ostalimi stanovalkami in se z njimi heca«* (H23). Družijo pa se tudi s stanovalci izven oddelka: *»Pogosto se družim s kolegicami tu v domu«* (B8), *»Družim se z drugimi stanovalci v pritličju, tam imamo neke aktivnosti«* (E6), *»Družim se tako s tistimi, ki jih srečam po domu«* (G4). Stanovalci se družijo tudi s sorodniki: *»Najraje se družim z mojimi sorodniki«* (D7), *»Z vnukinjami pa grem najraje na sprehod«* (B12). Družijo se tudi s prijatelji. Dve stanovalki sta izrazili pogostost druženja: *»Kar pogosto se družim z njimi, moram reč«* (E8), *»Zelo pogosto«* (G6).

Socialna omrežja ne prispevajo k vključitvi v družbo izven doma. Socialna delavka je izpostavila naslednje: *»Ampak drugače, da bi to neki ful vplivalo k vključitvi v družbo, se mi pa zdi, da ne«* (A36). Po izjavi socialne delavke lahko sklepamo, da socialna omrežja ne prispevajo k vključitvi stanovalcev z demenco v družbo izven doma. Stanovalci pa niso odgovorili na vprašanje, vezano na to temo. V socialnem omrežju lahko pride do nesporazumov med ljudmi. Socialna delavka je povedala, da se v primeru nesporazuma stanovalci z demenco počutijo

obremenjeni: »Ljudje so, če ne bolj slabe volje, obremenjeni s temi stvarmi« (A30). Pomembno se ji zdi slednje: »Ko imaš neko mrežo, na katero se lahko opreš, iz katere črpaš moč, a ne, spodbudo, ti daje energijo« (A33). Socialna delavka izpostavlja, da je pomembno za ljudi z demenco, da imajo socialno omrežje, ki jim je v oporo.

4.2 Čustveni odzivi stanovalcev z demenco na socialna omrežja

V raziskavi so stanovalci v povezavi s temo socialnih omrežij izrazili različna čustva. Najpogosteje so stanovalci izražali veselje, sproščenost, stres in žalost. Stanovalci so pogosto izražali veselje v povezavi z druženjem in obiskovanjem: »Vesela sem, ko se družim z ostalimi« (B15), »Vesela sem, če me kdo pride obiskat in me zapelje domov« (D11). Socialna delavka je izpostavila, da opazi veselje pri ljudeh z demenco: »Vidim to na obrazu, z nekim zadovoljstvom, umirjenostjo, veseljem, tudi ponosom« (A4). Stanovalci so izrazili tudi sproščenost v povezavi s socialnim omrežjem in druženjem: »To opazim, ker vidim, da so bolj sproščeni in veseli« (A94), »Ja, sproščena moram biti, da lahko z drugimi govorim« (G12), »Po sprehodu je gospa H nekoliko bolj sproščena in v tišini poje kosilo« (H42). Pri opazovanju stanovalcev z demenco sem opazila stres pri eni od stanovalk: »Tresejo se ji roke in govori "tiki tiki"« (H16). Omenjena je bila tudi žalost. Stanovalci so v povezavi s socialnimi omrežji izražali različna čustva, predvsem veselje in sproščenost, kar kaže na pozitiven vpliv socialnih interakcij in obiskov na njihovo počutje. Kljub temu pa so bila opažena tudi negativna čustva, kot sta stres in žalost, kar poudarja potrebo po skrbnem spremljanju in podpori stanovalcev, zlasti tistih z demenco.

4.3 Socialna integracija stanovalcev z demenco

Stanovalci so pogosto vzpostavljali nove stike, kar je prispevalo k njihovi socialni integraciji. Socialna integracija v raziskavi predstavlja proces, v katerem stanovalci z demenco vzpostavljajo in vzdržujejo nove socialne stike, kar jim pomaga, da se počutijo vključeni in povezani v skupnosti doma. To vključuje razvoj prijateljskih odnosov, sodelovanje v skupinskih dejavnostih in občutek pripadnosti skupnosti. Socialna integracija pomaga izboljšati njihovo psihično dobro počutje, zmanjšati občutek osamljenosti in povečati njihovo aktivno udeležbo v družabnem življenju doma za stare ljudi. Socialna integracija je še posebej pomembna za ljudi z demenco, saj vpliva na njihove osebnostne lastnosti ter jim lahko pomaga pri sproščanju in lažjem vzpostavljanju stikov z drugimi. Primeri vzpostavljanja stikov vključujejo naslednje primere: »Ko sem z drugimi, jih pozdravim "Živjo", in potem se kaj pogovorimo in posmejemo« (C18), »Ja, ko sodelujem pri teh aktivnostih, se bolj potrudim, da spoznam druge« (E20), »Z gospodom, s katerim igra šah, se pogovarjata, jezita in spoznavata« (I7). Predstavljeni primeri

odražajo pripravljenost in željo stanovalcev po komunikaciji in povezovanju z drugimi stanovalci.

Stanovalci prejemajo pomoč izključno od sorodnikov, ki jim pomagajo pri krepitvi njihovih socialnih vezi in integraciji v skupnost. Večina stanovalcev je trdila, da prejemajo pomoč od sorodnikov: »Ja, seveda. Mi vedno pomagajo« (C10), »Pomagajo mi, ko potrebujem pomoč« (E13). Nekaj stanovalk pa je izrazilo, da ne prejema nobene pomoči: »Meni ne rabi pomoč, to lahko vse sama naredim« (D15). Stanovalci so se vključevali v družbene aktivnosti, kar je pozitivno vplivalo na njihovo socialno integracijo. Stanovalci niso izrazili mnenja o vplivu družbenih aktivnosti na socialno integracijo.

4.4 Skupinske aktivnosti stanovalcev z demenco

Skupinske aktivnosti predstavljajo ključni del socialnega življenja stanovalcev, saj omogočajo interakcijo, sodelovanje in krepitev medosebnih vezi.

Stanovalci so se vključevali v različne skupine, kar je izboljšalo njihovo socialno življenje in občutek pripadnosti. Socialna delavka meni naslednje: »Če so bili prej sami doma, na primer v penziji, niso imeli otrok in niso imeli veliko stikov, so sedaj vsak dan vključeni v neko skupino, v nekem prostoru, kjer je sigurno priložnost za stike« (A25). Iz te izjave je razvidno, da skupinske dejavnosti omogočajo stanovalcem z demenco prostor za vzpostavljanje stikov. Stanovalke menijo, da je vključevanje v skupino pomembno in s tem poudarjajo njihovo prepričanje, da sodelovanje v skupinskih dejavnostih prispeva k njihovem občutku povezanosti in socialne vključenosti v domsko okolje: »Bolj se družim z ostalimi, ko sem na aktivnostih« (E24).

Stanovalci so poudarili pomembnost skupinskih dejavnosti za njihovo dobro počutje in socialno interakcijo. Mnenja stanovalcev so razvidna iz naslednjih izjav: »Lepo mi je, ko imamo kako dejavnost« (C21), »Ja, to rabi, da se pogovarjam z ostalimi v domu« (E16), »Spoznam veliko ljudi vsakič, ko grem v prtilčje na te dejavnosti« (F17). Stanovalci večinoma izražajo potrebo po skupinskih aktivnostih, saj imajo tako priložnost vzpostaviti stik z drugimi in krepiti njihovo socialno omrežje.

Stanovalci so se aktivno vključevali v izvedbo skupinskih dejavnosti, kar je pripomoglo k njihovem občutku odgovornosti in angažiranosti pri aktivnostih v domu. Pomembno vlogo ima pri vključevanju stanovalcev v izvedbo skupinskih dejavnosti: »Recimo samo tudi to, da si morajo žogo podajati in jim na primer žoga pade iz rok, si pomagajo med sabo« (A48). Tudi iz opazovanja je razvidno, kakšna je vloga socialne delavke pri tem: »Socialna delavka povabi

vse stanovalce, da se postavijo v krog« (H10). V opisanem primeru je vloga socialne delavke opredeljena kot organizacijska in spodbujevalna, s svojim delovanjem spodbuja interakcijo in skupinsko participacijo stanovalcev.

Skupinske dejavnosti so imele pozitiven vpliv na počutje in socialno integracijo stanovalcev. Pozitivne posledice lahko opazimo iz naslednjih izjav: *»Za stanovalce pa ima sigurno sodelovanje v domskih aktivnostih velik vpliv na njihove sposobnosti pri druženju z drugimi«* (A71), *»Družim se bolj z ostalimi, ko smo na prireditvah«* (D27). Iz primerov je razvidno, da imajo skupinske dejavnosti pomembno vlogo pri spodbujanju socialne interakcije in povezovanja med stanovalci ter prispevajo k njihovem občutku pripadnosti in vključenosti v domsko okolje.

Stanovalci so aktivno sodelovali v različnih dejavnostih doma, kar je prispevalo k njihovem občutku vključenosti in angažiranosti. Primeri sodelovanja so naslednji: *»Večkrat se udeležujem, držim nek standard«* (B21), *»Grem ja na te aktivnosti«* (E18), *»Ja, udeležujem se večkrat«* (G13). Nekateri pa ne želijo sodelovati v dejavnostih doma: *»Ne, jaz nerada hodim. Mi ni všeč telovadba«* (D20, D21).

Stanovalci so izrazili različne občutke ob sodelovanju v skupinskih dejavnostih, kar je pokazalo njihov pozitiven vpliv na počutje. Stanovalci so podelili naslednje: *»Pri skupinskih dejavnostih se zabavam in se družim z ostalimi«* (B19), *»Lepo«* (G20). Te izjave kažejo na to, da imajo skupinske dejavnosti pomembno vlogo pri ustvarjanju pozitivnega vzdušja in občutka skupnosti v domu za stare.

Najbolj priljubljene aktivnosti stanovalcev pa so petje, podajanje balona in prireditve. Omenjene so bile tudi druge aktivnosti, kot so šah, pospravljanje krpic in barvanje pobarvank. Stanovalci so povedali naslednje: *»Najraje imam podajanje balona in petje«* (B24), *»Jaz grem vsepovsod, od petja do telovadbe«* (C16), *»Všeč mi je, ko pridejo otroci prepevat«* (D26), *»Najraje imam likovno uro«* (E22), *»Zumba mi je najljubša«* (G19).

4.5 Demenca in njen vpliv na življenje stanovalcev z demenco

Demenca vpliva na različne vidike življenja stanovalcev, vključno s komunikacijo, odzivom na okolje in posledicami demence.

Komunikacija je pomemben dejavnik pri oskrbi stanovalcev z demenco. Stanovalci uporabljajo besedno in nebesedno sporazumevanje, odvisno od stopnje demence. Primeri načinov sporazumevanja so naslednji: *»Se spoznajo, se začutijo, a ne, čeprav se ne znajo mogoče toliko*

besedno izražati. Pač, pogledajo se iz oči v oči, izpostavljajo nek očesni stik« (A63, A64), »Gospa H se ji posmeje in jo objame« (H5), »Gospod J kima na besede socialne delavke in pove nekaj nerazumljivega« (J3).

Stanovalci z demenco se različno odzivajo na socialno okolje, kar vpliva na njihovo vedenje in počutje. Socialna delavka je izpostavila naslednje: »Pač en stanovalec bo na enoti za demenco vseh poznal in vseh pozdravil. V drugem okolju pa se ne bo na isti način obnašal do neznanca, se bo vznemiril« (A73, A74). Tudi primeri stanovalcev kažejo na to, da se vsak človek z demenco odzove na različen način: »Ne veselim se preveč druženja z ljudmi, ki ne poznam« (D23), »Kave ne želi spiti in se drži daleč od ostalih« (H35).

Demenca ima različne posledice, ki vplivajo na vsakodnevno življenje stanovalcev. Posledice demence stanovalcev se kažejo na naslednji način: »Zadnje čase pa je stanovalec malo slabši in pozablja« (A118), »Ne morem se več gibati« (E11), »Ne spominja se imen oseb, ko mi to kaže« (H7).

4.6 Vloga socialnega dela pri krepitevi socialnega omrežja stanovalcev z demenco

Socialno delo igra ključno vlogo pri krepitevi socialnega omrežja stanovalcev z demenco. Socialni delavci pomagajo pri krepitevi socialnega omrežja, reševanju konfliktov, sodelovanju s sorodniki, vzdrževanju odnosa s stanovalci, zagotavljanju pomoči in obveščanju.

Socialna delavka zagovarja naslednje: »Vedno se potrudimo, da so vsi vključeni in da preprečimo, da pride do izolacije« (A57), »če jaz posežem v vzpostavljanje novih stikov ljudi z demenco, jim ustvarim možnost, da do tega pride« (A58), »Zdi se mi, da imamo pomembno vlogo pri tem, da pomagamo majčken posredovat in jih počasi tudi predstavim eden drugemu« (A60), »V bistvu lahko veliko narediš več s telesno govorico, z gestami, z dotikom, kakor z besedo« (A81). Pomembno je, da socialna delavka: podpira in spodbuja stanovalce pri vzpostavljanju stikov; je posrednik; vključuje stanovalce v pogovor; uporablja besedno in nebesedno komunikacijo; poslušna in govori bolj glasno; zagotavlja varno in sproščeno okolje; uporablja osebno raven pogovora; povezuje stanovalce in jim daje občutek pripadnosti; daje pohvale. Stanovalci pa menijo naslednje: »Ja, združi nas vse in se mal pogovarjamo, a ne« (B28), »Mi vedno koga novega predstavi« (C26), »Ja tako, ne vem, socialna delavka nas vse skupaj postavi in se malce pogovarjamo« (F25), »Socialna delavka me spodbudi z nasmehom« (G22). Iz navedenih izjav stanovalcev je razvidno, da je vloga socialne delavke pri vzpostavljanju in ohranjanju pozitivnih socialnih interakcij v domu pomembna.

Pripombe dodal [J. V. V.1]: Je prav z malo začetnico? Gre za del stavka med besedilom?

Socialni delavci igrajo ključno vlogo pri reševanju konfliktov med stanovalci. Socialna delavka v domu je primer konflikta rešila tako: *»Slišala sem od obeh, kakšen je problem, no, in smo probali najti rešitev«* (A125). Večina stanovalcev ni imela nobenih konfliktov v domu in izven njega. Ena izmed stanovalk pa je povedala naslednje: *»Z neko gospo sem se kregala in, mi je ona pomagala«* (C27). Opisan pristop socialne delavke jasno kaže, da je njena sposobnost reševanja konfliktov ključnega pomena za ustvarjanje in vzdrževanje mirnega ter harmoničnega okolja v domu, obenem pa tudi za ohranjanje pozitivnih medosebnih odnosov med stanovalci.

Sodelovanje s sorodniki je ključnega pomena za dobrobit stanovalcev. Socialna delavka sodeluje s sorodniki tako: *»Ko pridejo svojci, že takoj pristopim k njim in se z njimi pogovorim o osebi z demenco. Predam jim nekaj informacij o tem, kaj stanovalec tukaj dela dnevno. S sorodniki imamo tudi polletne evalvacije in jih tudi vedno pokličem in povabim sem«* (A131, A132, A133). V podanem primeru lahko opazimo, da socialna delavka krepi zaupanje in sodelovanje med sorodniki, ampak tudi omogoča boljšo skrb in prilagojeno podporo za stanovalce z demenco.

Vzdrževanje pozitivnega odnosa s stanovalci je pomemben vidik socialnega dela. Stanovalci imajo dober odnos s socialno delavko in jim pomeni veliko. Primeri dobrega odnosa so naslednji: *»Tudi socialna delavka mi pomeni veliko«* (B3), *»Rada se pogovarjam s socialno delavko, res zlata je«* (D28). Pozitiven odnos med socialno delavko in stanovalci je ključnega pomena za ustvarjanje prijetnega in podpornega okolja v domu za stare.

Socialni delavci zagotavljajo različne oblike pomoči stanovalcem. V glavnem je pomoč socialne delavke pozitivno ovrednotena: *»Všeč mi je socialna delavka, mi vedno kaj pomaga«* (B27), *»Socialna delavka mi vedno pomaga«* (C27), *»Tako bi rekla, pomagala mi je, ko sem se preselila v dom, da sem mal spoznala nov kraj pa ljudi«* (D29).

Obveščanje stanovalcev in njihovih sorodnikov je pomemben vidik socialnega dela. Izkušnje stanovalcev poudarjajo dobro obveščanje o obiskih in drugih zadevah stanovalcev: *»Socialna me pokliče, ko me pridejo obiskat moji, in se mal podruži z nami«* (B30), *»Mi vedno sporoči, ko imam obiske«* (C30), *»Pomaga mi tako, da me spomni nanje in kdaj pridejo na obisk«* (E30), *»Socialna delavka ga malo pred priveditvijo zbudi in mu pove, da ga je prišla obiskat hčerka«* (J16).

5 RAZPRAVA

Rezultati raziskave kažejo, da ima socialno omrežje stanovalcev z demenco ključno vlogo v njihovem življenju. Ugotovila sem, da so stiki s sorodniki in prijatelji izjemno pomembni za stanovalce, saj jim nudijo občutek pripadnosti in podporo. Novak (2004, str. 119) trdi, da je sorodniški tip omrežja socialne opore značilen za Slovenijo, kar se je tudi izkazalo v raziskavi. Pogosti obiski sorodnikov in prijateljev prispevajo k ohranjanju socialnih vezi in izboljšanju splošnega počutja stanovalcev. Vendar pa se socialno omrežje nekaterih stanovalcev krči zaradi geografske oddaljenosti prijateljev in drugih dejavnikov, kar lahko privede do občutka osamljenosti in izolacije. Značilno je, da v kasnejšem življenjskem obdobju upade odstotek nesporodstvenih vezi s sodelavci, prijatelji ipd. (Mandič in Hlebec, 2005, str. 274). Ugotovila sem, da je druženje s sorodniki za stanovalce oddelka za demenco pomembno. Mandič in Hlebec (2005, str. 263–285) menita, da emocionalno podporo in druženje dajejo posamezniku praviloma najbližje osebe, po drugi strani pa nudijo ti člani tudi različne vrste opore. Pinkert in drugi (2019, str. 18) menijo, da so odnosi z drugimi ljudmi in vključenost v družbo bistveni vidiki socialne vključenosti. V nasprotju s tem pa so rezultati raziskave, ki so pokazali, da socialna omrežja ne prispevajo k vključitvi v družbo izven doma. Med raziskovanjem sem ugotovila, da lahko pride do nesporazumov v socialnem omrežju stanovalcev z demenco. Nesporazumi v socialnem omrežju, kot so konflikti, neustrezna komunikacija ali odsotnost ključnih oseb, lahko povzročijo stres in negativno vplivajo na bolnikovo zdravje in dobro počutje (Antonucci, 2001, str. 427–453).

V perspektivi teorije socioemocionalne selekcije (Carstensen, Isaacowitz in Charles, 1999, str. 165–181; Carstensen, 1992, str. 331–338) lahko emocionalno dobro počutje starih ljudi razumemo kot rezultat emocionalne podpore v njihovih ožjih socialnih okoljih. Stari ljudje z izbiro interpersonalnih situacij regulirajo svoja čustva, kar pomeni, da s povečano selektivnostjo glede socialnih omrežij vplivajo na to, katera čustva doživljajo, kdaj in kako jih doživljajo ter kako jih izražajo. Večja kontrola čustev jim omogoča selektivno stopnjevanje pozitivnih čustev in zmanjševanje negativnih čustev, kot so žalost, jeza in strah (Šadl, 2007, str. 17). Ugotovila sem, da so stanovalci v povezavi s socialnimi omrežji izražali različna čustva, predvsem veselje in sproščenost, kar kaže na pozitiven vpliv socialnih interakcij in obiskov na njihovo počutje. Stanovalci so pogosto izražali veselje ob druženju in obiskih. Kljub temu pa so bila opažena tudi negativna čustva, kot sta stres in žalost, kar poudarja potrebo po skrbnem spremljanju in podpori stanovalcev, zlasti tistih z demenco. Te ugotovitve poudarjajo potrebo

po nenehnem spremljanju čustvenega stanja stanovalcev. Rezultati raziskave kažejo, da proces vključevanja stanovalcev z demenco v družbo prek vzpostavljanja stikov in izvajanja pomoči pomembno prispeva k izboljšanju socialne integracije in kakovosti življenja stanovalcev z demenco. Ti rezultati so skladni s številnimi raziskavami, kot je naslednja: Pinkert in drugi (2019, str. 1–21) poudarjajo, da so odnosi z drugimi ljudmi in vključevanje v družbene dejavnosti ključni za socialno vključenost ljudi z demenco. Rezultati naše raziskave potrjujejo te ugotovitve, saj so stanovalci pogosto vzpostavljali nove stike, kar je pomembno prispevalo k njihovi socialni integraciji. Ugotovitve naše raziskave kažejo, da stanovalci prejemajo pomoč izključno od sorodnikov. To je v skladu z raziskavo, ki so jo izvedli Wang, Xiao, He, Ullah in De Bellis (2014, str. 986–996), ki poudarjajo pomen družinske podpore pri obvladovanju bremen, povezanih z demenco. Sorodniki stanovalcev z demenco jim pomagajo, krepijo njihove socialne vezi in prispevajo k njihovi integraciji v skupnost. Takšna podpora je neprecenljiva, saj zagotavlja emocionalno varnost in stabilnost, kar omogoča starim ljudem boljše prilagajanje na življenje v domu. Ugotovitve naše raziskave in pregled literature kažejo, da so značilnosti socialnega omrežja – vključno z vzpostavljanjem stikov, zagotavljanjem pomoči – ključne za izboljšanje socialne integracije in kakovosti življenja ljudi z demenco v DSO Ljubljana - Bežigrad.

Skupinske aktivnosti so bistvenega pomena za socialno integracijo in dobro počutje stanovalcev. Rezultati raziskave jasno kažejo, da skupinske aktivnosti predstavljajo ključni del socialnega življenja stanovalcev doma za stare. Te dejavnosti omogočajo interakcijo, sodelovanje in krepitev medosebnih vezi, kar bistveno prispeva k občutku pripadnosti stanovalcev z demenco. Stanovalci so se aktivno vključevali v različne skupine, kar je pozitivno vplivalo na njihovo socialno življenje in občutek pripadnosti. To je v skladu z ugotovitvami Pinkert idr. (2019, str. 1–21), ki poudarjajo pomembnost socialne vključenosti za ljudi z demenco. Stanovalci so se vključevali v različne skupine, kar je izboljšalo njihovo socialno življenje in občutek pripadnosti. Stanovalci so poudarili pomembnost skupinskih dejavnosti za njihovo dobro počutje in socialno interakcijo. Te ugotovitve potrjujejo raziskavo, ki sta jo izvedla Blieszner in Roberto (2010, str. 11–22), ki ugotavljata, da aktivno sodelovanje v družbenih dejavnostih izboljšuje kakovost življenja ljudi z demenco. Skupinske dejavnosti so imele pozitiven vpliv na počutje in socialno integracijo stanovalcev. Besser, McDonald, Song, Kukull in Rodriguez (2017, str. 241–251) potrjujejo, da imajo skupinske dejavnosti pozitiven vpliv na počutje in socialno integracijo stanovalcev, še posebej tistih z demenco. Ugotovitve naše raziskave kažejo, da so stanovalci aktivno sodelovali v različnih dejavnostih doma, kar je

prispevalo k njihovemu občutku vključenosti in angažiranosti. Najbolj priljubljene aktivnosti stanovalcev pa so petje, podajanje balona in prireditve. Baker, Gottschalk, Englund in Ryan (2016, str. 394–403) ugotavljajo, da sodelovanje v socialnih dejavnostih lahko pozitivno vpliva na psihološko počutje posameznikov, še posebej tistih, ki se spopadajo z depresivnimi simptomi. Ta ugotovitev je lahko uporabna tudi za stanovalce z demenco, saj so lahko skupinske dejavnosti vir podpore, občutka pripadnosti in povezanosti z drugimi.

S podaljševanjem življenjske dobe se porajajo različna tveganja, ki so značilna za stare ljudi, denimo bolezi, revščina, socialna izključenost. Med tveganji, ki pomenijo na mikroravni za stare ljudi in njihova socialna omrežja številne spremembe, prav tako pa tudi na mezo- (ravni organizacije služb in storitev pomoči) in makroravni (države in družbe), je gotovo demenca (Mali, 2022, str. 130). Demenca vpliva na življenje ljudi z demenco, vključno s komunikacijo, odzivom na okolje in posledicami demence. Sporazumevanje je pomemben dejavnik pri obravnavi stanovalcev z demenco, saj omogoča vzpostavljanje stikov ter izražanje potreb in čustev. Ugotovila sem, da stanovalci uporabljajo besedno in nebesedno sporazumevanje, odvisno od stopnje demence. Alzheimer's Association (2020) ugotavlja, da Alzheimerjeva bolezen in druge demence postopoma zmanjšujejo človekovo sposobnost komuniciranja. Sporazumevanje z osebo z demenco zahteva potrpežljivost, razumevanje in dobro poslušanje. Odzivi stanovalcev z demenco na okolje so raznoliki in vplivajo na njihovo vedenje in počutje. Cerejeira, Lagarto in Mukaetova-Ladinska (2012, str. 73) so pregledovali vedenjske in psihološke simptome demence ter ugotovili raznolikost teh simptomov med posameznimi stanovalci. Razumevanje teh odzivov je ključno za učinkovito upravljanje s simptomi demence in izboljšanje počutja stanovalcev. Demenca ima različne posledice, ki vplivajo na vsakodnevno življenje stanovalcev. Ugotovitve študije po Aalten, de Vugt, Jaspers, Jolles in Verhey (2005, str. 523–530) opozarjajo na različne posledice simptomov demence za vsakodnevno funkcioniranje pri ljudeh z demenco. Razumevanje teh posledic je ključno za razvoj ustreznih intervencij za izboljšanje kakovosti življenja stanovalcev.

Socialno delo igra ključno vlogo pri podpori stanovalcev z demenco v različnih vidikih njihovega življenja. Socialni delavci pomagajo pri krepitvi socialnega omrežja, reševanju konfliktov, sodelovanju s sorodniki, vzdrževanju odnosa s stanovalci, zagotavljanju pomoči in obveščanju. V socialnem delu se ukvarjamo s socialnimi omrežji. Ramovš (2014, str. 51) trdi, da socialna delavka pomaga človeku tako, da dela z njegovimi glavnimi socialnimi mrežami, ki so: naravne socialne mreže (družina, sosedstvo, sorodstvo, prijateljstvo, delovna tovarišija); umetno oblikovane socialne mreže za krajši čas ali za zelo parcialne vidike življenja (npr.

skupine za samopomoč, terapevtske skupine); trajnejše in bolj celostne socialne mreže za socialno urejanje (prevzgojni zavodi, komune); nadomestne socialne mreže ob izpadu kake bistvene socialne funkcije iz naravnih socialnih mrež (rejniške in oskrbniške družine, domovi za stare ljudi). Ugotovila sem, da je pomembno, da socialna delavka: podpira in spodbuja stanovalce pri vzpostavljanju stikov; je posrednik; vključuje stanovalce v pogovor; uporablja besedno in nebesedno komunikacijo; posluša in govori bolj glasno; zagotavlja varno in sproščeno okolje; uporablja osebno raven pogovora; povezuje stanovalce in jim daje občutek pripadnosti; daje pohvale. Rezultati naše raziskave kažejo, da socialni delavci igrajo ključno vlogo pri reševanju konfliktov med stanovalci. Pri tej ugotovitvi se lahko navežemo na profesionalna vloga socialne delavke kot pogajalke, saj posreduje pri reševanju konfliktov med uporabnikovim sistemom in sistemi drugih posameznikov (Mali in Milošević Arnold, 2011, str. 31–35). Socialna delavka lahko omogoči dobre odnose med družinskimi člani in stanovalci, ki lahko tako ohranijo odnose po prihodu v dom (Greene, 1982, str. 57–67). Ugotovila sem, da je sodelovanje s sorodniki ključnega pomena za dobrobit stanovalcev. Poleg tega je pomembna vloga socialnega delavca kot posrednika, saj povezuje posameznike in skupine, ki potrebujejo pomoč, z obstoječimi službami, ki razpolagajo s potrebnimi viri pomoči, in jih tudi zastopa v procesu pridobivanja pomoči (Mali in Milošević Arnold, 2011, str. 31–35). Tudi rezultati raziskave kažejo, da socialni delavci nudijo različne oblike pomoči stanovalcem. Med temi je tudi obveščanje oziroma informiranje. Bowers (1988, str. 361–368) je ugotovila, da dobro obveščeni stanovalci in sorodniki bolje razumejo postopke oskrbe, kar vodi v večje zaupanje in zadovoljstvo s storitvami. Tudi moja raziskava je pokazala, da je obveščanje stanovalcev in njihovih sorodnikov pomemben vidik socialnega dela. Za kakovostno oskrbo ljudi z demenco se morajo zaposleni v domu zavedati svoje vloge pri določanju čustvenega tona psihosocialne klime, saj ta čustveni ton pomembno vpliva na bolnikovo počutje (Edvardsson, Sandman in Rasmussen, 2012, str. 1136–1141). To se lahko uporabi tudi v kontekstu socialnega dela, saj vzdrževanje pozitivnega odnosa s stanovalci pripomore k boljši psihosocialni klimi in s tem k boljšemu počutju bolnikov. Tudi ugotovitve raziskave so pokazale, da je vzdrževanje pozitivnega odnosa s stanovalci pomemben vidik socialnega dela.

Socialni delavci imajo pomembno vlogo pri spodbujanju stanovalcev k vzpostavljanju stikov ter pri organizaciji in izvedbi skupinskih dejavnosti. Prav tako igrajo ključno vlogo pri reševanju konfliktov med stanovalci in pri sodelovanju s sorodniki, kar je ključnega pomena za dobrobit stanovalcev. Vzdrževanje pozitivnega odnosa s stanovalci ter zagotavljanje ustrezne pomoči in obveščanja prispevata k izboljšanju kakovosti življenja stanovalcev z demenco.

Zaključim lahko, da ima socialno delo pomembno vlogo v socialnih omrežjih ljudi z demenco. Socialno delo vstopa v interakcije med posamezniki in okoljem, v katerem posamezniki živijo. Kot socialni delavci pri delu s starimi ljudmi upoštevamo potrebe in želje starega človeka ter jih usklajujemo z različnimi sistemi, v katere je vpet (Mali, 2013, str. 64).

6 SKLEPI

- Socialno omrežje igra ključno vlogo v življenju stanovalcev z demenco.
- Stiki s sorodniki in prijatelji zagotavljajo občutek pripadnosti in podporo ter izboljšujejo splošno počutje. To omrežje predstavlja temeljno oporo, ki povezuje stanovalce z demenco s širšim socialnim okoljem.
- Emocionalna podpora in druženje z najbližjimi pomembno vplivata na dobrobit stanovalcev.
- Nesporazumi v socialnem omrežju stanovalcev z demenco, kot so konflikti ali odsotnost ključnih oseb, lahko vodijo v stres in negativno vplivajo na zdravje in dobro počutje bolnikov.
- Aktivno vključevanje stanovalcev z demenco v domače aktivnosti pomembno prispeva k izboljšanju njihovih socialnih omrežij.
- Skupinske aktivnosti so ključnega pomena za socialno integracijo in izboljšanje počutja ter vplivajo na socialno integracijo ljudi z demenco v domačo skupnost.
- Udeležba stanovalcev z demenco v skupinskih aktivnostih je spodbujala interakcijo med stanovalci in prispevala k občutku pripadnosti domače skupnosti.
- Socialno delo ima ključno vlogo pri podpori stanovalcev z demenco, vključno z reševanjem konfliktov, zagotavljanjem podpore in organizacijo skupinskih dejavnosti.
- Socialna delavka v vlogi posrednice in podpornice je aktivno spodbujala vzpostavljanje stikov, reševala morebitnih konfliktov in sodelovala s sorodniki stanovalcev.
- Vzdrževanje pozitivnega odnosa s stanovalci in skrb za čustveni ton okolja sta ključna za izboljšanje kakovosti življenja.
- Skupaj s strokovnim osebjem morajo socialni delavci zagotavljati ustrezno podporo in pomoč ter spremljati čustveno stanje stanovalcev.
- Značilnosti socialnih omrežij stanovalcev z demenco so bistvenega pomena za socialno integracijo in dobrobit teh v domu za stare ljudi.

7 PREDLOGI

- Predlagam nadaljnje raziskovanje na področju socialnih omrežij ljudi z demenco in vključevanje širše populacije in večjega vzorca, saj bi s tem pridobili več informacij o socialnih omrežjih ljudi z demenco.
- Predlagam izvedbo izobraževalnih programov za zaposlene v domovih, ki bi poudarjali pomembnost in načine spodbujanja socialnih interakcij ter razumevanje potreb stanovalcev.
- Predlagam vzpostavitev programov za učenje uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije med stanovalci in njihovimi sorodniki ter spodbujanje sporazumevanja prek videoklicev in socialnih omrežij.
- Predlagam sodelovanje sorodnikov pri aktivnostih v domovih za stare ljudi na način, da se organizira programe ali dejavnosti, ki bi prispevali k ohranjanju socialnih vezi.
- Predlagam še individualizacijo podpore glede na potrebe posameznega stanovalca v smislu, da se izvede individualna ocena potreb vsakega stanovalca, in na podlagi tega oblikovanje personaliziranih programov podpore, ki bi ustrezali njihovim specifičnim potrebam.
- Predlagam, da socialne delavke v drugih domovih za stare v Sloveniji okrepijo svojo pozornost na socialna omrežja stanovalcev z demenco in razvijejo individualizirane programe podpore za krepitev njihovih socialnih vezi.
- Predlagam pa tudi vzpostavitev sistematičnega spremljanja in evalvacije socialnih omrežij stanovalcev z demenco v domu za stare, kar bi omogočilo prilagajanje podpornih programov glede na specifične potrebe in spodbujanje trajnostnih socialnih povezav.

8 LITERATURA

Aalten, P., de Vugt, M. E., Jaspers, N., Jolles, J., & Verhey, F. R. (2005). The course of neuropsychiatric symptoms in dementia. Part I: Findings from the two-year longitudinal Maasbed study. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 20(6), 523–530.

Alzheimer's Association (2020). *Communication and Alzheimer's: Tips for Successful Communication*. Pridobljeno dne 9. 6. 2024 s <https://www.alz.org/help-support/caregiving/daily-care/communications>

Ambrožič, M., & Mohar, Š. (2015). Metode socialnega dela s starimi ljudmi in njihova uporaba pri delu z ljudmi z demenco. *Socialno delo*, 54(1), 53–62.

Antič, S., & Krnel, T. (2016). Demenca in načrtovanje oskrbe po zaključenem bolnišničnem zdravljenju v univerzitetnem kliničnem centru Ljubljana. V J. Mali, (ur.), *Zagotavljanje celostne oskrbe za ljudi z demenco in pomoči njihovim sorodnikom: zbornik strokovnega srečanja* (str. 50–54). Ljubljana: Skupnost socialnih zavodov Slovenije: Gerontološko društvo Slovenije.

Antonucci, T. C. (2001). Social relations: An examination of social networks, social support, and sense of control. V J. E. Birren & K. W. Schaie (ur.), *Handbook of the psychology of aging* (5. izd., str. 427–453). Academic Press.

Baker, D., Gottschalk, M., Englund, J., & Ryan, L. (2016). Online social networking and psychological experiences: The perceptions of young adults with and without depressive symptoms. *Computers in Human Behavior*, 61, 394–403.

Batsch, N., & Mittelman, M. (2012). *World Alzheimer Report 2012: Overcoming the stigma of dementia*. Alzheimer's Disease International (ADI), London.

Besser, L. M., McDonald, N. C., Song, Y., Kukull, W. A., & Rodriguez, D. A. (2017). Neighborhood Environment and Cognition in Older Adults: A Systematic Review. *American Journal of Preventive Medicine*, 53(2), 241–251.

Blieszner, R., & Roberto, K. A. (2010). Care partner responses to the onset of mild cognitive impairment. *The Gerontologist*, 50(1), 11–22.

Bowers, B. J. (1988). Family perceptions of care in a nursing home. *The Gerontologist*, 28(3), 361–368.

Bryden, C. (2005). *Dancing with dementia: My story of living positively with dementia*. London, Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.

Carstensen, L. L. (1992). Social and emotional patterns in adulthood: Support for socioemotional selectivity theory. *Psychology and Aging*, 7(3), 331–338.

Carstensen, L. L., Isaacowitz, D. M., & Charles, S. T. (1999). Taking time seriously: A theory of socioemotional selectivity. *American Psychologist*, 54(3), 165–181.

Cerejeira, J., Lagarto, L., & Mukaetova-Ladinska, E. B. (2012). Behavioral and psychological symptoms of dementia. *Frontiers in Neurology*, 3, 73.

Edvardsson, D., Sandman, P.-O., & Rasmussen, B. (2012). Forecasting the ward climate: A study from a dementia care unit. *Journal of Clinical Nursing*, 21(7-8), 1136–1141.

Flaker, V., Kresal, B., Mali, J., Milošević-Arnold, V., Rihter, L., & Velikonja, I. (2004). *Delo z demenčnimi osebami – priprava modela obravnave oseb z demenco: Projekt – sklepno poročilo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Flaker, V., Mali, J., Kodele, T., Grebenc, V., Škerjanc, J., & Urek, M. (2008). *Dolgotrajna oskrba: očrt potreb in odgovorov nanje*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Flaker, V. (2022). Demenca – razlog za dezinstucionalizacijo. *Socialno delo*, 61(2/3), 147–163.

Filipović M., Kogovšek, T., & Hlebec, V. (2005). Starostniki in njihova vpetost v sosedstva omrežja. *Družboslovne razprave*, 21(49-50), 205–221.

Goffman, E. (2008). *Stigma: Zapiski o upravljanju poškodovane identitete*. Maribor: Aristej.

Greene, R. R. (1982). Families and the nursing home social worker. *Social Work in Health Care*, 7(3), 57–67.

Grkman, L., Mavrič, N., Lovrečič, B., & Lovrečič, M. (2022). Demenca in stigma = Dementia and stigma. V *Od seznanjenosti s težavami v duševnem zdravju do učinkovitega odzivanja z manj stigme: zdaj je čas, da znanje prenesemo v prakso!* (str. 195–208). Založba ZRC.

Hlebec, V. (2003). Socialna omrežja starostnikov v Sloveniji. *Družboslovne razprave*, 10(43), 171–182.

- Hvalič Touzery, S. (2010). Problematika demence z družboslovnega vidika. *Kakovostna starost*, 13(2), 76–81.
- Iglič, H. (2001). Socialni kapital, socialna omrežja in politično vedenje. *Družboslovne razprave*, 17(37/38), 167–190.
- Innes, A. (2009). *Dementia Studies: A Social Science Perspective*. London: SAGE Publications Ltd.
- Kavčič, M., & Filipovič Hrast, M. (2010). Omrežja socialne opore starejših. V *Festival za tretje življenjsko obdobje, 10* (b. d.), *Za strpno in socialno sožitje vseh generacij!: zbornik* (str. 48–56). Ljubljana: Hevrek!
- Kežžar, A., & Jenko, N. (2020). *Vsak dan znova: knjiga o demenci* (1. izd., str. 274). Radovljica: Didakta.
- Kersnik, M. (2006). Neformalna socialna omrežja prebivalcev Slovenije. *IB revija*, 40(3), 80–85.
- Kustec, K. (2019). Jana Mali, Vida Milošević Arnold (urednici) (2011), *Demenca: Izziv za socialno delo* (2. natis). *Socialno delo*, 58(3/4), 307–309.
- Lipar, T. (2013). Stigmatizacija demence. *Kakovostna starost*, 16(1), 33–35.
- Low, L. F., & Purwaningrum, F. (2020). Negative stereotypes, fear and social distance: a systematic review of depictions of dementia in popular culture in the context of stigma. *BMC Geriatrics*, 20(1). <https://doi.org/10.1186/s12877-020-01754-x>
- Madsen, C. W. (2003). *Collaborative Therapy with Multi-stressed Families: From Old Problems to New Futures*. New York: The Guildford Press.
- Mali, J. (2008). *Od hiralnic do domov za stare ljudi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mali, J., Mešl, N., & Rihter, L. (2011). *Socialno delo z osebami z demenco: raziskovanje potreb oseb z demenco in odgovorov nanje*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mali, J., & Milošević Arnold, V. (2011). *Demenca – izziv za socialno delo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

- Mali, J. (2012). Uvajanje dezinstitutionalizacije na področju oskrbe starih ljudi. *Časopis za kritiko znanosti*, 39(250), 86–94.
- Mali, J. (2013). Socialno delo s starimi ljudmi kot specializacija stroke. *Socialno delo*, 52(1), 57–96.
- Mali, J., Flaker, V., Perišič, M., L., Rafaelič, A., Rode, N., Urek, M., & Žitek, N. (2017). *Inovativne oblike oskrbe v domovih starejših občanov (končno poročilo raziskave)*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mali, J., & Kejžar, A. (2017). Celostna oskrba stanovalcev z demenco: primer uvajanja inovativne oskrbe v Domu Petra Uzarja Trzič. *Socialno delo*, 56(3), 179–195.
- Mali, J., Flaker, V., Urek, M., & Rafaelič, A. (2018). *Inovacije v dolgotrajni oskrbi: Primer domov za stare*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mali, J. (2022). Pregled in analiza aktualnih konceptov socialnega dela z ljudmi z demenco. *Socialno delo*, 62(2-3), 129–146.
- Mali, J., & Penič, B. (2022). Odzivi socialnega dela na ukrepe za zajezitev epidemije covid-19 v domovih za stare ljudi. *Socialno delo*, 61(2/3), 203–221.
- Mandič, S., & Hlebec, V. (2005). Socialno omrežje kot okvir upravljanja s kakovostjo življenja in spemembe v Sloveniji med letoma 1987 in 2002. *Družboslovne razprave*, 21(49/50), 263–285.
- McDonald, A. (2010). *Social Work with Older People*. Cambridge: Polity Press.
- Milošević Arnold, V., & Postrak, M. (2003). *Uvod v socialno delo*. Ljubljana: Študentska založba.
- Mesec, B. (1997). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu II: študijsko gradivo*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- Mesec, B. (2009). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu I: Načrtovanje raziskave*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Milošević Arnold, V. (2006). Celostna obravnava oseb z demenco v domu za stare. *Socialno delo*, 45(3/5), 119–126.

Milošević Arnold, V. (2007). Socialno delovni pogled na demenco. V J. Mali, & V. Milošević Arnold (ur.). *Demenca izziv za socialno delo* (str. 23–36). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Milošević Arnold, V. (2011). Socialnodelovni pogled na demenco. V J. Mali, & V. Milošević Arnold (ur.). *Demenca izziv za socialno delo* (str. 23). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Mundar, S., & Penič, B. (2022). *Izkušnja stigme ljudi z demenco v skupnosti*. Prihodnost socialnega dela: stroka, politika, akcija: 8. kongres socialnega dela, 29.

Novak, M. (2004). *Omrežja socialne opore prebivalstva Slovenije* (str. 199). Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo.

Oxford English Dictionary. (b.d.). *Stigma*. Pridobljeno dne 17. 10. 2023 s <https://www.oed.com/search/dictionary/?scope=Entries&q=stigma>

Penič, B., & Mundar, S. (2022). Identiteta ljudi z demenco: priložnost za krepitev moči. *Socialno delo*, 61(2/3), 185–202.

Pinkert, C., Köhler, K., von Kutzleben, M., Hochgräber, I., Cavazzini, C., Völz, S., Palm, R., & Holle, B. (2019). Social inclusion of people with dementia: An integrative review of theoretical frameworks, methods and findings in empirical studies. *Ageing & Society*, 1–21.

Ramovš, J. (2014). Socialna mreža. *Kakovostna starost*, 17(1), 50 – 54.

Rihter, L. (2022). Pregled ugotovitev zaključnih del študentk in študentov Fakultete za socialno delo o socialnem delu s ljudmi z demenco. *Socialno delo*, 61(2/3), 165–183.

Riley, R. J., Burgener, S., & Buckwalter, K. (2014). Anxiety and stigma in dementia: a threat to aging in place. *Nursing Clinics of North America* 49(2), 213–231.

Röhr S., Löbner M., Gühne U., Hesel K., Kleineidam L., Pentzek M., Fuchs A., Eisele M., Kaduszkiewicz H., König H-H., Brettschneider C., Wiese B., Mamone S., Weyerer S., Werle J., Bickel H., Weeg D., Maier W., Scherer M., Wagner M., & Riedel-Heller S. G. (2020). Changes in Social Network Size Are Associated With Cognitive Changes in the Oldest-Old. *Front. Psychiatry* 11:330. doi: 10.3389/fpsy.2020.00330.

Šadl, Z. (2007). Čustveno doživljanje starostnikov: od tradicionalnih pogledov k sodobnim. *Socialno delo*, 46(1/2), 13–19.

Zhang, Y., Natale, G., & Clouston, S. (2022). The Characteristics of Social Network Structure in Later Life in Relation to Incidence of Mild Cognitive Impairment and Conversion to Probable Dementia. *Journal of Alzheimer's Disease*, 81(2), 699–710.

Wang, J., Xiao, L. D., He, G. P., Ullah, S., & De Bellis, A. (2014). Factors contributing to caregiver burden in dementia in a country without formal caregiver support. *Aging & Mental Health*, 18(8), 986–996.

World Health Organisation (2023). *Dementia*. Pridobljeno dne 17. 10. 2023 s <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/dementia>

9 PRILOGE

9.1 Smernice za intervjuje in opazovanja

SMERNICE ZA INTERVJU

Okoliščine izvedbe intervjuja:

Kraj:

Datum:

Čas trajanja pogovora:

Prostor pogovora:

Izvajalec intervjuja:

Podatki o intervjuvani osebi:

Spol:

Starost:

Poklic/izobrazba:

Druge okoliščine pogovora (posebnosti, morebitne motnje, komentarji...), opišite:

Značilnosti socialnega omrežja stanovalcev z demenco

1. Kako bi opisali svoje socialno omrežje v domu za starejše občane?
2. Kateri so vaši najpogostejši stiki z drugimi stanovalci v domu? S kom pa ste v stiku izven doma?
3. Kako pomembni so za vas družabni stiki z drugimi stanovalci in ostalimi člani vašega socialnega omrežja?
4. Kako pogosto se družite z drugimi stanovalci, sorodniki, prijatelji idr. v domu ali izven doma?
5. Kako se je po vašem mnenju socialno omrežje spreminjalo od vašega prihoda v dom?

Vpliv socialnih omrežij na socialno integracijo ljudi z demenco

1. Kako so vaši socialni odnosi v domu vplivali na vaše počutje?
2. Kako menite, da vam stiki izven doma (sorodniki, prijatelji, itd.) pomagajo v življenju?
3. Kako menite, da socialna omrežja lahko prispevajo k vključitvi v družbo izven doma?
4. Kako ocenjujete vlogo skupinskih dejavnosti pri povečevanju vaše socialne mreže in ohranjanju že obstoječih odnosov med stanovalci ter kako menite, da te dejavnosti vplivajo na vašo pripadnost in vključenost v skupnost doma za starejše občane?
5. Kako lahko socialna omrežja prispevajo k vzpostavljanju novih socialnih stikov med ljudmi z demenco?

Vpliv sodelovanja v dejavnostih doma na značilnosti socialnega omrežja stanovalcev z demenco

1. Kako pogosto se udeležujete skupinskih dejavnosti ali dogodkov v domu?
2. Kako vpliva sodelovanje v domskih aktivnostih na vaše sposobnosti pri druženju z drugimi?
3. Kako se kažejo spremembe v vašem socialnem omrežju od začetka sodelovanja v dejavnostih doma?
4. Katera dejavnost v domu najbolj pomaga, da se počutite kot del skupnosti?
5. Kako dejavnosti v domu vplivajo na vaša medosebna razmerja z drugimi stanovalci?

Vloga socialnega dela pri krepitevi socialnega omrežja pri stanovalcih z demenco

1. Kako bi ocenili, kako dobro socialni delavci pomagajo pri izboljšanju vaših sposobnosti v druženju in komuniciranju z drugimi stanovalci?
2. Kako so vas socialni delavci podpirali pri vzpostavljanju novih socialnih povezav v domu in izven doma?
3. Kako so vam socialni delavci pomagali pri reševanju morebitnih konfliktov v vašem socialnem omrežju?
4. Kako so vam socialni delavci pomagali pri ohranjanju stikov z vašimi bližnjimi izven doma?
5. Kako lahko socialni delavci pomagajo stanovalcem z demenco v domu za starejše občane pri razvijanju prijateljskih odnosov z drugimi?

SMERNICE ZA OPAZOVANJE

Značilnosti socialnega omrežja stanovalcev z demenco

- Opazuj interakcije med stanovalci z demenco in drugimi stanovalci v domu (koliko stikov imajo, kdo jih pride obiskat, ali se drugi stanovalci pogovarjajo z njimi).
- Prepoznaj pogostost in naravo sporazumevanja med stanovalci (kako komunicirajo med sabo, vrste sporazumevanja, pogostost pogovora).
- Opazuj, kako stanovalci vzpostavljajo nove socialne vezi ali ohranjajo obstoječe (ali se družijo vedno z istimi posamezniki ali spoznavajo nove).
- Zabeleži, kako so prisotni vidni znaki socialne izolacije ali vključenosti v socialno omrežje.

Vpliv socialnih omrežij na socialno integracijo ljudi z demenco

- Oцени, kako se vedenje in počutje stanovalcev z demenco spreminjajo glede na njihove socialne interakcije.
- Opazuj, kako se stanovalci z demenco vključujejo v skupinske dejavnosti in dogodke v domu.
- Opazuj, kako stanovalci z demenco ohranjajo stike z družino, prijatelji ali drugimi zunanji osebami.
- Opazuj, kako so stanovalci z demenco deležni podpore ali spodbude za sodelovanje v socialnih aktivnostih.
- Zabeleži, kako so stanovalci z demenco vključeni v skupine ali skupnosti zunaj doma za starejše občane.

Vpliv sodelovanja v dejavnostih doma na značilnosti socialnega omrežja stanovalcev z demenco

- Oцени, kako se obseg socialnega omrežja stanovalcev z demenco povečuje ali krči glede na njihovo sodelovanje v dejavnostih doma.
- Oцени, kako se spremembe v socialnem omrežju odražajo v vedenju in dobrem počutju stanovalcev z demenco.
- Opazuj, kako sodelovanje v dejavnostih doma spodbuja vzpostavljanje novih socialnih vezi ali poglobitev obstoječih.
- Opazuj, kako so stanovalci z demenco vključeni v različne vrste dejavnosti in kako to vpliva na raznolikost njihovih socialnih interakcij.
- Zabeleži, kako se stanovalci z demenco vključujejo v skupinske dejavnosti glede na svoje individualne preference in interese.

Vloga socialnega dela pri krepitvi socialnega omrežja pri stanovalcih z demenco

- Opazuj, kako socialni delavci spodbujajo interakcijo med stanovalci z demenco.
- Opazuj, kako socialni delavci nudijo individualno podporo stanovalcem z demenco pri vzpostavljanju in vzdrževanju socialnih povezav.
- Opazuj, kako socialni delavci prepoznajo in naslavljajo morebitne težave ali izzive v socialnih odnosih stanovalcev z demenco.
- Opazuj, kako so stanovalci z demenco vključeni v programe ali dejavnosti, ki jih organizirajo socialni delavci za krepitev socialnih vezi.
- Zabeleži, kako socialni delavci uporabljajo individualne ali skupinske pristope za krepitev socialnega omrežja stanovalcev z demenco.

9.2 Odprto in osno kodiranje intervjujev in opazovanj

Intervju A

Oznaka enote	Enota	Pojem	Kategorija	Tema
A3	V bistvu kot dobro.	Dobro socialno omrežje.	Stiki.	Socialno omrežje.
A4	Zelo so pomembni družabni stiki, ker stanovalce razveselijo	Veselje ob družabnih stikih.	Stiki.	Socialno omrežje.
A5	V bistvu se mi zdi, da jim zelo pomenijo.	Pomembnost stikov.	Stiki.	Socialno omrežje.
A6	Vidim to na obrazu, z nekim zadovoljstvom, umirjenostjo, veseljem, tudi ponosom.	Izražanje zadovoljstva.	Veselje.	Čustva.

A7	Včasih te malo ustavijo, pa rečejo: "Lej to je pa moja pravnukinja".	Predstavljanje sorodnikov zaposlenim.	Stiki.	Socialno omrežje.
A8	Glede stanovalcev pa lahko povem, da se družijo s sorodniki, prijatelji in s stanovalci doma.	Druženje s sorodniki, prijatelji in stanovalci.	Stiki.	Socialno omrežje.
A9	V bistvu, se mi zdi, da dlje kot smo skupaj, bolj smo povezani.	Povezanost ob skupnem preživljanju časa.	Druženje.	Socialno omrežje.
A10	Zdi se mi nadaljevanje tega, kako so prej živeli.	Obdržati stike.	Stiki.	Socialno omrežje.
A11	Če so imeli prej veliko stikov s prijatelji, skrbi s strani svojcev pa sorodnikov, se to tudi tukaj pokaže.	Ohranjanje stikov s sorodniki in prijatelji v domu.	Ohranjanje socialnega omrežja.	Socialno omrežje.
A12	Veš, vidi se že ob sprejemu v dom, ker so ful angažirani, ker prinesejo stvari, ker povedo stvari.	Angažiranost sorodnikov.	Ohranjanje socialnega omrežja.	Socialno omrežje.
A13	Eni jih celo vzamejo domov med prazniki.	Obiski sorodnikov.	Ohranjanje socialnega omrežja.	Socialno omrežje.
A14	Prijatelji pridejo vedno na obisk in tako.	Obiski prijateljev stanovalcev.	Ohranjanje socialnega omrežja.	Socialno omrežje.
A15	Tisti, pa ki že prej niso imeli stikov, jih tudi potem nimajo.	Osamljenost.	Stiki.	Socialno omrežje.
A16	Se mi zdi, da človek ne ostane zapuščen, ko sem pride, če je imel že prej neko mrežo.	Socialno mreže se ne spreminja.	Ohranjanje socialnega omrežja.	Socialno omrežje.
A17	Zdaj drugo je, če ima mogoško kap pa je sem prišel in zdaj ga pridejo pogledat, a ne moreš govoriti o takih stikih, kot so bili prej.	Socialno omrežje se spreminja, če ima oseba možgansko kap.	Spremembe v socialnem omrežju.	Socialno omrežje.
A18	Mislím, odvisno je tudi od človeka, od karakterja.	Odvisno od značaja osebe.	Stiki.	Socialno omrežje.
A19	Če je oseba bolj družabna, se bo več z drugimi družila.	Druženje je odvisno od družabnosti osebe.	Druženje.	Socialno omrežje.

A20	Tudi če imajo demenco, vpliva to na njihove osebnostne lastnosti, pride do sprememb in se mogoče nekateri bolj sprostitjo in lažje vzpostavijo stike z drugimi.	Lažje vzpostavljanje stikov pri ljudeh z demenco.	Vzpostavljanje stikov.	Socialna integracija.
A21	Ena izmed stanovalk je že vrsto let šaljiva in je včasih mal neprjietno, ne glede na to pa se mi zdi, da je vedno bila taka odprta.	Odprtost ljudi z demenco.	Vzpostavljanje stikov.	Socialna integracija.
A22	V bistvu lahko tako hitreje navežejo stike.	Hitreje navezovanje stikov.	Vzpostavljanje stiko.	Socialna integracija.
A23	Tudi če ni nikoli imela otrok, se tu v domu vklopi z vsakim in tudi ko sedijo za mizo uporabi humor, da se z ostalimi razume.	Povezovanje in humor ob stikih.	Vzpostavljanje stikov.	Socialna integracija.
A24	Spletejo se neke vezi med stanovalci, kot vedno.	Vzpostavljanje vezi.	Vzpostavljanje stikov.	Socialna integracija.
A25	Kjer daš ljudi na kupček, eni se pač povežejo, drugi pa se ne razumejo.	Povezanost v skupini.	Vključenost v skupino.	Skupinske dejavnosti.
A26	So možnosti za stike.	Možnost stikov.	Stiki.	Socialno omrežje.
A27	Če so bili prej sami doma, na primer v penziji, niso imeli otrok, in niso imeli veliko stikov, so sedaj vsak dan vključeni v neko skupino, v nekem prostoru, kjer je sigurno priložnost za stike.	Možnost vključevanja v skupino.	Vključenost v skupino.	Skupinske dejavnosti.
A28	Ja, mislim, definitivno so	Vpliv socialnega omrežja na dobro počutje.	Vpliv socialnega omrežja.	Socialno omrežje.

	pozitivno vplivali na moje počutje.			
A29	Mislim, vpliva zelo, ker če si človek ti ni vseeno in vidiš, da neki ne štima z eno sodelavko ali da te je prizadel kakšen dogodek ali kakšna izjava.	Vpliv socialnega omrežja in odziv na motnje v le-tem.	Odzivanje na motnje v socialnem omrežju.	Socialno omrežje.
A30	Če to ne razrešiš to nosiš za sabo in v bistvu se to začne nalagati in je treba reševati stvari.	Reševanje težav v socialnem omrežju.	Odzivanje na motnje v socialnem omrežju.	Socialno omrežje.
A31	V bistvu to vpliva človeka, ker je pol nejevolja.	Izražanje nejevolje.	Odzivanje na motnje v socialnem omrežju.	Socialno omrežje.
A32	Ljudje so čene bolj slabe volje, obremenjeni s temi stvarmi.	Obremenjenost zaradi nesporazumov.	Odzivanje na motnje v socialnem omrežju.	Socialno omrežje..
A33	Se brezveze bremenijo.	Brezvezna obremenjenost.	Odzivanje na motnje v socialnem omrežju.	Socialno omrežje.
A34	Mislim, da so mi v veliko oporo pri soočanju z različnimi izzivi v življenju.	Socialno omrežje je v oporo pri soočanju z različnimi izzivi v življenju.	Opora socialnega omrežja.	Socialno omrežje.
A35	Ko imaš neko mrežo na katero se lahko opreš, iz katere črpaš moč, ane, spodbudo, ti daje energijo.	Socialno omrežje je v oporo.	Opora socialnega omrežja.	Socialno omrežje.
A36	Poglej imam že skozi neko ustaljeno socialno okolje izven doma, ane.	Isto socialno omrežje izven doma.	Ohranjanje socialnega omrežja.	Socialno omrežje.

A37	Razen pač tisto, kar sem omenila, da sem s kom v stiku tudi izven doma.	Druženje s sodelavci izven doma.	Druženje.	Socialno omrežje.
A38	Ampak drugače, da bi to neki ful vplivalo k vključitvi v družbo, se mi pa zdi, da ne.	Socialna omrežja ne vplivajo na vključitev v družbo.	Vpliv socialnega omrežja.	Socialno omrežje.
A39	Stanovalci pa podobno kot mi, pač družijo se s sorodniki izven doma, prijatelji ali pa se med stanovalci družijo.	Druženje s stanovalci in sorodniki v domu in izven doma.	Druženje.	Socialno omrežje.
A40	Marsikdo se družijo ob kavi in take stvari.	Druženje ob kavi.	Druženje.	Socialno omrežje.
A41	Recimo, če je stanovalec že tukaj vključen v neko družbo, se dostikrat pol tudi svojec pridruži.	Druženje sorodnikov s stanovalci.	Druženje.	Socialno omrežje.
A42	Po navadi imajo taki tudi družbo izven doma.	Druženje izven doma.	Druženje.	Socialno omrežje.
A43	V bistvu, ane, stanovalec je vesel, ko sta skupaj s svojcem na kavi in ga pol odpelje tut izven doma.	Vesetje ob obiskih in kavi.	Vesetje.	Čustva.
A44	Recimo imamo svojko gospe ki je že pokojna pa je že prej vedno, ko je prišla na obisk drugim	Navezovanje stikov med sorodniki in stanovalci.	Stiki.	Socialno omrežje.

	stanovalcem bombončke razdelila in je navezala veliko stikov z drugimi stanovalci.			
A45	Ona še vedno dostikrat pride tudi, če je njena mama že pokojna, sem na obisk in se družim z nekaterimi stanovalkami.	Obiski znancev.	Druženje.	Socialno omrežje.
A46	V bistvu jo je ena stanovalka povabila na rojstni dan.	Vabilo na dogodek.	Druženje.	Socialno omrežje.
A47	Tako, da ja navežejo vezi tudi izven doma.	Druženje izven doma.	Ohranjanje socialnega omrežja.	Socialno omrežje.
A48	Ja, po moje je to pomembno pri osebah z demenco, ker rabijo veliko spodbude in vodenja, ane, in skupinskih aktivnosti.	Pomembnost vloge skupinskih dejavnosti.	Pomembnost skupinskih dejavnosti.	Skupinske dejavnosti.
A49	Če se v bistvu voditelj potruji, da se stanovalec vključuje v pogovor, da ga tudi spodbuja k sodelovanju.	Spodbujanje k sodelovanju.	Vključevanje stanovalcev.	Skupinske dejavnosti.
A50	Včasih ni nujno, da je to pogovor, je lahko neka športna aktivnost.	Pogovor in športna aktivnost.	Vključevanje stanovalcev.	Skupinske dejavnosti.
A51	Recimo samo tudi to, da si morajo	Podajanje žoge in medsebojna pomoč.	Vključevanje stanovalcev.	Skupinske dejavnosti.

	žogo podajati in jim na primer žoga pade iz rok, si pomagajo med sabo.			
A52	Take interakcije sprostijo stanovalce, v bistvu nasmehnejo se drug drugemu, pošalijo se, si podajo žogo.	Sprostitev ob podajanju žoge.	Sproščenost.	Čustva.
A53	Skupinske dejavnosti vplivajo na njihovo pripadnost in vključenost v skupnost doma.	Vpliv skupinskih dejavnosti na pripadnost in vključenost v skupnost.	Vključevanje stanovalcev.	Skupinske dejavnosti.
A54	Ne vem, eni boljše dojemajo stvari, eni pa manj.	Različno dojetje stvari.	Komunikacija.	Demenca.
A55	Ampak nek občutek imajo po mojem po domačnosti.	Občutek domačnosti.	Sproščenost.	Čustva.
A56	Večkrat, ko pridejo dol v jedilnico ali ko so zunaj v parku, ane se srečujejo tudi z drugimi stanovalci pa z njimi vzpostavljajo stike.	Druženje med stanovalci.	Druženje.	Socialno omrežje.
A57	Ko sodelujejo na nekaterih skupnih aktivnostih, ne vem, na primer na olimpijadi športov, to sigurno vpliva na občutek pripadnosti.	Občutek pripadnosti ob skupinskih aktivnostih.	Vključevanje stanovalcev.	Skupinske dejavnosti.

A58	Po drugi strani pa tudi drugi stanovalci imajo lepo izkušnjo z ljudmi z demenco, saj so vsi vključeni v dejavnost in tako tudi vidijo, da mi tudi ne zapremo ljudi po oddelkih.	Druženje in vključenost stanovalcev raznih oddelkov doma.	Vključevanje stanovalcev.	Skupinske dejavnosti.
A59	Vedno se potrudimo, da so vsi vključeni in da preprečimo, da pride do izolacije.	Vključevanje stanovalcev in preprečevanje izolacije.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.
A60	Ja, se pravi, v bistvu če jaz posežem v vzpostavljanje novih stikov ljudi z demenco, jim ustvarim možnost, da do tega pride.	Podpora pri vzpostavljanju novih stikov.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.
A61	Sploh recimo, ko je kakšen na novo sprejet v dom, pa je v krču in pride v neznano okolje, ane, že tako je težko, če ima demenco pa je še bolj nezaupljiv.	Nezaupljivi ob vstopu v dom.	Odziv na okolje.	Demenca.
A62	Zdi se mi, da imamo pomembno vlogo pri tem, da pomagamo majčken posredovat in jih počasi tudi	Posredovanje in vključevanje stanovalcev.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.

	predstavim eden drugemu.			
A63	Rečem jim: »A veste, da mi je nova stanovalka povedala, da je bila učiteljica telovadbe, ne«.	Vključevanje stanovalcev v pogovor.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.
A64	Tako, ane, in pol se začne pogovor med njimi.	Vzpostavitev pogovora.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.
A65	Se spoznajo, se začutijo, ane, čeprav se ne znajo mogoče toliko besedno izražati.	Spoznavanje z nebesedno komunikacijo.	Komunikacija.	Demenca.
A66	Pač, pogledajo se iz oči v oči, izpostavljajo nek očesni stik.	Očesni stik.	Komunikacija.	Demenca.
A67	Socialna omrežja niso samo klepetanje, ane, ampak so to, da si del neke skupince, da to občutiš.	Občutek pripadnosti skupini .	Veselje.	Čustva.
A68	Imamo skupinske dejavnosti prav za osebe z demenco, ki so že itak gor na skupini.	Specifične skupinske dejavnosti za ljudi z demenco.	Vključevanje stanovalcev.	Skupinske dejavnosti.
A69	Nimam toliko občutka, da bi jih v kaj sili, ker jih tudi poznamo pa pol odvisno od aktivnosti.	Prostovoljno vključevanje v dejavnosti.	Vključevanje stanovalcev.	Skupinske dejavnosti.

A70	Na ene aktivnosti se bolj vključijo, na druge pa manj.	Različna stopnja vključevanja.	Vključevanje stanovalcev.	Skupinske dejavnosti.
A71	Tu imamo vsak dan, od ponedeljka do petka, kontinuirano aktivnosti, kar je pri demenci tudi pomembno.	Kontinuirano aktivnosti.	Pomembnost skupinskih dejavnosti.	Skupinske dejavnosti.
A72	Ampak se pa v bistvu enkrat do dvakrat tedensko tudi tisti stanovalci z demenco vključijo v ostale domske aktivnosti z ostalimi stanovalci, ki so v pritličju.	Vključevanje stanovalcev z demenco v domske aktivnosti.	Vključevanje stanovalcev.	Skupinske dejavnosti.
A73	Za stanovalce pa ima sigurno sodelovanje v domskih aktivnostih velik vpliv na njihove sposobnosti pri druženju z drugimi.	Vpliv skupinskih dejavnosti na sposobnost druženja.	Vpliv skupinskih dejavnosti.	Skupinske dejavnosti.
A74	Nekateri so pri teh aktivnostih bolj nezaupljivi. Seveda to je odvisno od človeka do človeka.	Nezaupljivost.	Odziv na okolje.	Demenca.
A75	Pač, en stanovalec bo na enoti za demenco vseh poznal in vseh pozdravil.	Sproščenost v znanem okolju.	Odziv na okolje.	Demenca.
A76	V drugem okolju pa se ne bo na isti	Vznemirjenost v neznanem okolju.	Odziv na okolje.	Demenca.

	način obnašal do neznanca, se bo vznemiril.			
A77	Spet drug, ane, je pa to kot prvi človek, se ne glede na katero situacijo, kjer se bo znašel, se bo pohecal, pa malo pobožal, pa tako pa gremo dalje.	Sproščenost v znanem in neznanem okolju.	Odziv na okolje.	Demenca.
A78	Eni bodo ful težje navezovali stike ali pa jih ohranjali.	Oteženo vzpostavljanje in ohranjanje stikov.	Komunikacija.	Demenca.
A79	Eni pa kjer koli bodo, se bodo pohecali pa se začeli pogovarjat.	Lažje vzpostavljanje in ohranjanje stikov.	Komunikacija.	Demenca.
A80	Ljudje z demenco pa pri vzpostavljanju stikov uporabljajo veliko nebesedne komunikacije.	Nebesedna komunikacija.	Komunikacija.	Demenca.
A81	Ker so v nekem drugem okolju, imajo občutek, da so na zadnji postaji, ...	Misel o smrti.	Žalost.	Čustva.
A82	... jim to, da so tu sprejeti, ljubljene, jim veliko pomeni, ja.	Občutek sprejetosti in ljubljenosti.	Vesetje.	Čustva.
A83	V bistvu lahko veliko narediš več s telesno govorico, z gestami, z dotikom, kakor z besedo.	Uporaba nebesedne komunikacije.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.

A84	Na skupini imajo stike in so bolj sproščeni za vplive.	Sproščenost ob skupinskih aktivnosti.	Občutki ob skupinskih dejavnostih.	Skupinske dejavnosti.
A85	Je res pa, da če jih jaz spodbujam pri vzpostavljanju stikov, so tudi v drugem okolju bolj sproščeni, če jih pri tem podpiram.	Spodbujanje in podpora pri vzpostavljanju stikov.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.
A86	Vidijo, da jih tudi sama poskusim spoznat in se tudi sami predstavijo.	Spodbujanje ob spoznavanju stanovalcev.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.
A87	Pač, odvisno od osebe.	Raznolikost socialnih omrežij.	Spremembe v socialnem omrežju.	Socialno omrežje
A88	Eni večajo svoja poznanstva,	Povečevanje stikov.	Spremembe v socialnem omrežju.	Socialno omrežje.
A89	Drugi pa ohranjajo tista, ki imajo.	Ohranjanje stikov.	Spremembe v socialnem omrežju.	Socialno omrežje.
A90	Jaz pa jih spodbujam, da vzpostavljajo nove stike z ostalimi stanovalci.	Spodbujanje pri vzpostavljanju stikov.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.
A91	Največkrat so to pomoje domske prireditve.	Domske prireditve.	Sodelovanje v dejavnostih doma.	Skupinske dejavnosti.
A92	Pač dostikrat tudi športni dogodki, ki jih zunaj organiziramo v tem toplejšem delu leta; se pravi razne športne olimpijade, športne igre, kjer dejansko sodelujejo vsi.	Športni dogodki.	Sodelovanje v dejavnostih doma.	Skupinske dejavnosti.
A93	Plesne dejavnosti imamo recimo spet	Plesne dejavnosti.	Sodelovanje v dejavnostih doma.	Skupinske dejavnosti.

	zase na oddelku, ane.			
A94	Najbolj pomagajo take športne aktivnosti in družabne aktivnosti kot so pikniki.	Športne in družabne aktivnosti.	Sodelovanje v dejavnostih doma.	Skupinske dejavnosti.
A95	Domske dejavnosti pozitivno vplivajo na medosebna razmerja med stanovalci z demenco in drugimi stanovalci.	Pozitiven vpliv na medosebna razmerja med stanovalci.	Vpliv skupinskih dejavnosti.	Skupinske dejavnosti.
A96	To opazim, ker vidim, da so bolj sproščeni in veseli.	Sproščenost, veselje.	Sproščenost.	Čustva.
A97	Ene osebe z demenco sploh ne marajo imeti družbe in so raje same, čeprav jih skušam vključiti v aktivnost.	Želja po samoti.	Odziv na okolje.	Demenca.
A98	Kot socialna delavka spodbujam interakcije med stanovalci.	Spodbujanje interakcij.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.
A99	V bistvu jaz sem odgovorna za to, da zagotovim neko tako prijetno ozračje, da se pač najprej vsi počutijo varne in sprejete.	Zagotavljanje varnega okolja.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.
A100	Potem se tudi včasih pogovarjamo s stanovalkami na	Osebna raven pogovora.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.

	bolj osebni ravni, ane.			
A101	Na primer rečem: »Glejte, Jožica, vaš sin je včeraj bil na obisku in prinesel piškote za vaš rojstni dan, pa jih bomo sedaj skupaj pojedli«.	Naslavljanje z imenom in razlaga poteka dejavnosti.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.
A102	Ko ima nekdo rojstni dan skušam ustvariti prostor, da mu res vsi čestitamo, da mu zapojemo kaj, povem kaj lepega o njem.	Ustvarjanje sproščene okolja.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.
A103	Tako se oni povezujejo kot skupina in se čutijo del nje.	Povezovanje in občutek pripadnosti.	Vključevanje stanovalcev.	Skupinske dejavnosti.
A104	Hkrati pa tudi to, ker imamo veliko manjših miz, ane, jih damo za manjše mize in vsakemu damo svojo sestavljanke ali pa take stvari.	Posevanje stanovalcev ter omogočanje stikov.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.
A105	In če greš stran bo nekdo, ki je ob mizi pomagal stanovalcu ter se začnejo pogovarjati.	Druženje in pogovor ob aktivnosti.	Vključevanje stanovalcev.	Skupinske dejavnosti.
A106	Pa si tudi dajejo pohvale medtem.	Pohvale.	Vzpostavljanje stikov.	Socialna integracija.
A107	Tako, da v bistvu že s tem, ko poskrbiš za to, da ni nekdo	Povezovanje stanovalcev,	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.

	tam, ki gleda v steno, jih probaš mal združiti.			
A108	Včasih moraš samo par besed reči, da sprostiš osebo, da daš občutek varnosti, pa začnejo komunicirati med sabo.	Pogovor in zagotavljanje varnega okolja.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.
A109	Dajem tudi večkrat komplimente.	Dajanje pohval.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.
A110	Recimo pride kakšna gospa od frizerja pa ji rečem: »Angelca imate lepo frizuro, ane, gospe je lepa?«.	Dajanje pohval za novo frizuro.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.
A111	Tudi s komplimenti skušam vključiti vse v skupini.	Dajanje pohval.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.
A112	Trudim se tudi, da ne govorim po tiho, ampak da me vsi slišijo.	Glasni govor.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.
A113	Mi smo skupina, mi smo eno.	Občutek pripadnosti.	Vključenost v skupino.	Skupinske dejavnosti.
A114	Povem na glas in pol vidiš, ko začnejo gledati drugi in spremljati, ane.	Glasni govor in poslušanje.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.
A115	Eden izmed stanovalcev si je želel nekoga, ki bi se z njimi igral na šah.	Želja po igranju šaha.	Druženje.	Socialno omrežje.
A116	Opazila sem, da je bil drug stanovalec bolj osamljen pa ne	Opazovanje in povezovanje stanovalcev.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.

	želi stikov z drugimi stanovalkami in sem pomislila, da bi lahko skupaj igrala šah.			
A117	V bistvu sem pol ugotovila, da ob igranju šaha se malo sproščata in sta se začela pogovarjati.	Sproščenost in pogovor ob igranju šaha.	Druženje.	Socialno omrežje.
A118	In v bistvu zdaj že komaj čakata vsakič, ko bosta skupaj igrala šah.	Veselje ob druženju.	Druženje.	Socialno omrežje.
A119	Skupaj tudi kavo pijeta in sedita za isto mizo.	Druženje ob kavi.	Druženje.	Socialno omrežje.
A120	Zadnje čase pa je stanovalec malo slabši in pozablja ter se drugi stanovalec jezi nanj.	Pozabljivost	Posledice demence.	Demenca.
A121	Ampak recimo ne, to, da se je vzpostavil nek pogovor med njima, je omogočilo to, da sta lahko spletla neko vez.	Vzpostavitev stika.	Stiki.	Socialno omrežje.
A122	Njima se je kasneje pridružila še ena izmed stanovalk in se sedaj družijo.	Širjenje kroga poznanstev.	Krepitev socialnega omrežja.	Socialno omrežje.
A123	Stanovalce podpiram na način, da najprej malo opazujem, s kom se	Podpiranje z opazovanjem in povezovanjem.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.

	raje družijo in s kom pa ne, ter jih potem podpiram pri druženju.			
A124	Tudi če je stanovalka z napredovalo demenco opazujem neverbalno komunikacijo in skušam dobiti osebo, s katero bi se lahko družila.	Opazovanje neverbalne komunikacije in povezovanje stanovalcev.	Krepitev socialnega omrežja	Vloga socialnega dela.
A125	Najlažje je, da jih posedem za isto mizo in vse skupaj mal poklepetajo.	Posedanje stanovalcev ter omogočanje stikov.	Krepitev socialnega omrežja	Vloga socialnega dela.
A126	Ja, kar strogo sem posegla vmes v konflikt.	Strog poseg.	Reševanje konfliktov.	Vloga socialnega dela.
A127	Slišala sem od obeh kakšen je problem, no, in smo probali najti rešitev.	Poslušanje in iskanje rešitve.	Reševanje konfliktov.	Vloga socialnega dela.
A128	Pa po navadi pol na koncu na kakšen hec obrnem, no, tako, da nekam bomo pa prišli do rešitve.	Uporaba humorja za konec.	Reševanje konfliktov.	Vloga socialnega dela.
A129	Pol se spet ozračje sprosti.	Sproščeno ozračje za konec.	Reševanje konfliktov.	Vloga socialnega dela.
A130	Če pa so konflikti med ljudmi, kjer je pač že prisotna demenca in je kakšna zamera in mi je presenetljivo, ker pri kakšnih ostane in moram	Pozornost na konflikte pri ljudeh z demenco.	Reševanje konfliktov.	Vloga socialnega dela.

	pol tako pazit, da ti dve osebi ne sedita skupaj.			
A131	Včasih pa ne moreš vsega predvideti.	Nepredvidljivost.	Reševanje konfliktov.	Vloga socialnega dela.
A132	Nisem pa nikoli reševala konfliktov med sorodniki ali prijatelji stanovalca z demenco.	Ni reševanja konfliktov med sorodniki/prijatelji stanovalca.	Reševanje konfliktov.	Vloga socialnega dela.
A133	Ja, pač, če sem jaz tukaj takrat, ko pridejo svojci, že takoj pristopim k njim in se z njimi pogovorim o osebi z demenco.	Podajanje informacij o osebi z demenco.	Sodelovanje s sorodniki.	Vloga socialnega dela.
A134	Predam jim nekaj informacij o tem, kaj stanovalec tukaj dela dnevno.	Informiranje o dnevnem poteku.	Sodelovanje s sorodniki.	Vloga socialnega dela.
A135	S sorodniki imamo tudi polletne evalvacije in jih tudi vedno pokličem in povabim sem.	Evalvacije in osebni pogovori.	Sodelovanje s sorodniki.	Vloga socialnega dela.
A136	Želim si sodelovanja s sorodniki stanovalcev z demenco, saj tako boljše sodelujemo in zagotavljamo boljšo oskrbo za stanovalca.	Želja po sodelovanju s sorodniki.	Sodelovanje s sorodniki.	Vloga socialnega dela.
A137	Potem organiziramo tudi večkrat na leto medgeneracijska	Organizacija medgeneracijskih srečanj.	Sodelovanje s sorodniki.	Vloga socialnega dela.

	srečanja, to pomeni, da svoje povabimo na oddelek za demenco in se stanovalci z njimi družijo.			
A138	Potem se vsi skupaj potrudimo naj stanovalci njihovi svojci in prijatelji, da se med sabo povežejo in potem se spletejo tudi čisto take lepe vezi med njimi.	Povezovanje stanovalcev, sorodnikov in prijateljev.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.
A139	Enkrat na leto organiziramo tudi izlet kamor so povabljeni sorodniki stanovalca z demenco.	Organizacija izletov s sorodniki.	Sodelovanje s sorodniki.	Vloga socialnega dela.
A140	Sorodnike podpiram, da jih čim bolj pridejo obiskat.	Spodbujanje stikov.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.
A141	Tako, da v glavnem pomagam stanovalcem pri ohranjanju stikov tako, da jih podpiram, jih spodbujam, da se večkrat srečujejo z njimi ter da pride do nekega sproščenega pogovora.	Podpora, spodbuda pri vzpostavljanju stikov.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.
A142	Pomembno mi je sodelovanje med	Pomembnost sodelovanja med udeleženi.	Sodelovanje s sorodniki.	Vloga socialnega dela.

	socialnimi delavci, sorodniki in stanovalci.			
A143	Kot socialna delavka lahko stanovalcem z demenco pomagam tako, da jih spodbujam, jih podpiram, da razvijajo prijateljske odnose.	Spodbujanje in podpora pri vzpostavljanju prijateljskih odnosov.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.
A144	Z njimi uporabljam miren glas, se jim nasmejem in se jih dotikam.	Uporaba nebesedne komunikacije.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.
A145	Pokažem jim, da so v varnem prostoru in da lahko se z neznano osebo lahko pogovarjajo.	Ustvarjanje varnega okolja.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.

Intervju B

Oznaka enote	Enota	Pojem	Kategorija	Tema
B1	Najraje se družim z otroki.	Druženje z otroki.	Druženje.	Socialno omrežje.
B2	Z vnuki in možem tudi.	Druženje z možem in vnuki.	Druženje.	Socialno omrežje.
B3	Tudi socialna delavka mi pomeni veliko.	Pomembnost socialne delavke.	Odnos s stanovalci.	Vloga socialnega dela.
B4	Družim se z mojimi kolegicami iz oddelka, z ostalimi pa mal manj.	Druženje s stanovalci.	Druženje.	Socialno omrežje.
B5	Na obisk prideta moji vnukinji.	Obisk vnukinj.	Ohranjanje socialnega omrežja.	Socialno omrežje.
B6	Veliko mi pomenijo.	Pomembnost stikov.	Stiki.	Socialno omrežje.
B7	Rada se družim z ostalimi	Druženje s stanovalci.	Druženje.	Socialno omrežje.

B8	Pogosto se družim s kolegicami tu v domu.	Druženje s stanovalci.	Druženje.	Socialno omrežje.
B9	Smo vsak dan skupaj.	Skupno preživljanje časa.	Druženje.	Socialno omrežje.
B10	Lepo mi je.	Dobro počutje.	Druženje.	Socialno omrežje.
B11	Se nič ne kregamo, samo smejemo se in pojemo.	Sproščen odnos s kolegicami.	Druženje.	Socialno omrežje.
B12	Z vnukinjami pa grem najraje na sprehod.	Sprehod z vnukinjami.	Druženje.	Socialno omrežje.
B13	Prej sem jih več imela, sedaj pa vedno manj.	Krčenje socialnega omrežja.	Spremembe v socialnem omrežju.	Socialno omrežje.
B14	V službi sem jih imela veliko, kolegice so bile dobre.	Kolegice v službi.	Stiki.	Socialno omrežje.
B15	Vesela sem, ko se družim z ostalimi.	Veselje ob druženju.	Veselje.	Čustva.
B16	Ja, pomagajo.	Pomoč sorodnikov.	Pomoč.	Socialna integracija.
B17	Jih pokličem, če je treba.	Klicanje ob potrebi.	Pomoč.	Socialna integracija.
B18	Ne vem.	Neznanje.	Vključitev v družbo.	Socialna integracija.
B19	Pri skupinskih dejavnostih se zabavam in se družim z ostalimi.	Zabava in druženje ob skupinskih dejavnostih.	Občutki ob skupinskih dejavnostih.	Skupinske aktivnosti.
B20	Tu se med sabo vedno pogovarjamo, hecamo, igramo.	Pogovarjanje, hecanje, igranje.	Sodelovanje v dejavnostih doma.	Skupinske aktivnosti.
B21	Večkrat se udeležujem, držim nek standard.	Udeleževanje pri dejavnostih.	Sodelovanje v dejavnostih doma.	Skupinske aktivnosti.
B22	Vedno sem se družila s kolegi, to je moja narava.	Druženje s kolegi.	Druženje.	Socialno omrežje.
B23	Mislím, enako se družim s kolegicami... kot v preteklosti.	Nespremenjeno druženje.	Ohranjanje socialnega omrežja.	Socialno omrežje.
B24	Najraje imam podajanje balona in petje.	Podajanje balona in petje.	Priljubljene aktivnosti.	Skupinske aktivnosti.
B25	Zelo se zabavam.	Zabava.	Občutki ob skupinskih dejavnostih.	Skupinske aktivnosti.
B26	Veliko se zabavamo, hecamo in se spoznavamo.	Zabava, hecanje in spoznavanje.	Sodelovanje v dejavnostih doma.	Skupinske aktivnosti.
B27	Všeč mi je socialna delavka, mi vedno kaj pomaga.	Pomoč socialne delavke.	Pomoč.	Vloga socialnega dela.
B28	Ja, zdrži nas vse in se mal pogovarjamo, ane.	Vključevanje stanovalcev v pogovor.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.

B29	Se ne spomnim, da bi se s kom kregala.	Ni bilo kreganja.	Reševanje konfliktov.	Vloga socialnega dela.
B30	Socialna me pokliče, ko me pridejo obiskat moji in se mal podruži z nami.	Obveščanje o obiskih in pogovor.	Obveščanje.	Vloga socialnega dela.
B31	Ne rabim pomoči, se sama znajdem.	Ne rabi pomoči.	Pomoč.	Vloga socialnega dela.

Intervju C

Oznaka enote	Enota	Pojem	Kategorija	Tema
C1	Rada se družim z lepimi puncami.	Druženje s puncami.	Druženje.	Socialno omrežje.
C2	Zame so vse kolegice.	Druženje z vsemi.	Druženje.	Socialno omrežje.
C3	Ne družim se z ostalimi.	Ne družim se z ostalimi.	Druženje.	Socialno omrežje.
C4	Lepo se imam tu pri nas.	Dobro počutje.	Druženje.	Socialno omrežje.
C5	Rada se družim z ostalimi, drugače se ne zabavam.	Zabava ob druženju.	Druženje.	Socialno omrežje.
C6	K meni pridejo na obisk sorodniki.	Obiski sorodnikov.	Ohranjanje socialnega omrežja.	Socialno omrežje.
C7	Z njimi grem na sprehod, pa malo se ljubimo.	Sprehod in ljubezen.	Druženje.	Socialno omrežje.
C8	Nič se ni spremenilo, povsod imam veliko kolegic.	Nespremenjenost socialnega omrežja.	Ohranjanje socialnega omrežja.	Socialno omrežje.
C9	Veselim se v družbi, se smejemo, povemo kako smešno.	Veselite ob druženju.	Veselite.	Čustva.
C10	Ja, seveda. Mi vedno pomagajo.	Pomoč sorodnikov.	Pomoč.	Socialna integracija.
C11	Kaj prinesejo, jaja.	Prinašanje stvari.	Pomoč.	Socialna integracija.
C12	Ne bi znala, kaj pomaga.	Neznanje.	Vključitev v družbo.	Socialna integracija.
C13	Vedno hodim na petje, na prireditve...	Petje in prireditve.	Prijubljene aktivnosti.	Skupinske aktivnosti.
C14	... in se včasih tudi malo podružim z ostalimi.	Druženje z ostalimi.	Vključenost v skupino	Skupinske aktivnosti.
C15	Ko me pridejo obiskati, se pogovarjamo tudi z ostalimi.	Pogovor z drugimi.	Vključevanje stanovalcev	Skupinske aktivnosti.

C16	Jaz grem vsepovsod, od petja do telovadbe.	Petje in telovadba.	Priljubljene aktivnosti.	Skupinske aktivnosti.
C17	Prejsnjič smo peli: "Mi se imamo radi, radi, radi...".	Petje pesmi.	Priljubljene aktivnosti.	Skupinske aktivnosti.
C18	Ko sem z drugimi jih pozdravim "Živjo" in potem se kaj pogovorimo in posmejemo.	Pozdrav in pogovor.	Vzpostavljanje stikov	Socialna integracija.
C19	Meni se ni nič spremenilo, vedno iste osebe poznam.	Nespremenjenost socialnega omrežja.	Ohranjanje socialnega omrežja.	Socialno omrežje.
C20	Najlepše je, ko sedim za mizo, pojem, zazvižgam, pa je mir.	Petje ob mizi.	Priljubljene aktivnosti.	Skupinske aktivnosti.
C21	Lepo mi je, ko imamo kako dejavnost.	Dobro počutje ob dejavnosti.	Pomembnost skupinskih dejavnosti	Skupinske aktivnosti.
C22	Socialna delavka mi vedno pomaga.	Pomoč socialne delavke.	Pomoč.	Vloga socialnega dela.
C23	Je zelo prijazna, krasna.	Prijazen odnos.	Odnos s stanovalci.	Vloga socialnega dela.
C24	Jaz sem se z njo najdla, se razumeva.	Dober odnos s socialno delavko.	Odnos s stanovalci.	Vloga socialnega dela.
C25	Rada vidim, da se smeje.	Veselje ob socialni delavki.	Odnos s stanovalci.	Vloga socialnega dela.
C26	Mi vedno koga novega predstavi.	Predstavitve novih ljudi.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.
C27	Z neko gospo sem se kregala in, mi je ona pomagala.	Pomoč ob konfliktu.	Reševanje konfliktov	Vloga socialnega dela.
C28	Mi po navadi smo za mizo pa se med sabo pogovarjamo, s kolegicami.	Pogovor ob mizi.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.
C29	Socialna delavka pa pride mal pogledat, kako smo pa se mal poheca z nami, haha,	Uporaba humorja pri pogoovru.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.
C30	Mi vedno sporoči, ko imam obiske.	Obveščanje o obiskih in pogovor.	Obveščanje.	Vloga socialnega dela.
C31	Sam se moreš znati, socialna delavka pa ti lahko malo pomaga, ja.	Malo pomoči s socialne delavke.	Pomoč.	Vloga socialnega dela.

Intervju D

Oznaka enote	Enota	Pojem	Kategorija	Tema
--------------	-------	-------	------------	------

D1	Z družino se najraje družim.	Družina.	Stiki.	Socialno omrežje.
D2	Moža imam, otroka imam.	Mož in otrok.	Stiki.	Socialno omrežje.
D3	Z možem greva na sprehod, ko sva skupaj je kar lepo.	Sprehod z možem.	Druženje.	Socialno omrežje.
D4	Najraje imam brata pa sestri, Sofijo in Ireno.	Brat in sestra.	Stiki.	Socialno omrežje.
D5	Nobenega ne poznam, samo te gospe, kjer smo zdaj poznam.	Poznavanje stanovalcev oddelka.	Stiki.	Socialno omrežje.
D6	Zelo so mi pomembni stiki z družino, z ostalimi ne veliko.	Pomembnost stikov z družino.	Stiki.	Socialno omrežje.
D7	Najraje se družim z mojimi sorodniki.	Druženje s sorodniki.	Druženje.	Socialno omrežje.
D8	Najraje grem k njim domov.	Odhajanje domov.	Druženje.	Socialno omrežje.
D9	Skupaj pa gremo tudi na kavo.	Kava s sorodniki.	Druženje.	Socialno omrežje.
D10	Enako je, nič se ni spremenilo.	Nespremenjenost socialnega omrežja.	Ohranjanje socialnega omrežja	Socialno omrežje.
D11	Vesela sem, če me kdo pride obiskat in me zapelje domov.	Veselje ob obiskih.	Veselje.	Čustva.
D12	Jaja, pomagajo.	Pomoč sorodnikov.	Pomoč.	Socialna integracija.
D13	Ampak jaz ne rabim pomoči.	Nepotrebnost pomoči.	Pomoč.	Socialna integracija.
D14	Samo tako, srečamo se, pogovorimo se, drugega pa ne.	Srečanja in pogovori.	Druženje.	Socialno omrežje.
D15	Meni ne rabi pomoč, to lahko vse sama naredim.	Nepotrebnost pomoči.	Pomoč.	Socialna integracija.
D16	Ne vem, nisem prepričana.	Neznanje.	Vključitev v družbo.	Socialna integracija.
D17	Pač, na teh družabnostih spoznam nekatere gospe z doma.	Spoznavanje ljudi.	Sodelovanje v dejavnostih doma.	Skupinske aktivnosti.
D18	Se srečaš z drugimi, ane.	Druženje s stanovalci.	Druženje.	Socialna omrežja.
D19	Ko eno gospo spoznam, pol spoznam še drugo, pa še njeno kolegico, tako gre.	Spoznavanje ljudi preko poznanstev.	Vzpostavljanje stikov	Socialna integracija.
D20	Ne, jaz nerada hodim.	Ni želje po aktivnostih.	Sodelovanje v dejavnostih doma.	Skupinske aktivnosti.

D21	Mi ni všeč telovadba.	Telovadba ni priljubljena.	Sodelovanje v dejavnostih doma.	Skupinske aktivnosti.
D22	Nismo vsi za to.	Ni za sodelovanje.	Sodelovanje v dejavnostih doma.	Skupinske aktivnosti.
D23	Ne veselim se preveč druženja z ljudmi, ki ne poznam.	Stres ob druženju z neznanci.	Odziv na okolje.	Demenca.
D24	Ni se nič spremenilo, ko sem prišla v dom.	Nespremenjenost socialnega omrežja.	Ohranjanje socialnega omrežja.	Socialno omrežje.
D25	Malo manj vidim svojo družino.	Manj stikov z družino.	Spremembe v socialnem omrežju.	Socialno omrežje.
D26	Všeč mi je, ko pridejo otroci prepevat.	Priljubljenost prireditelj.	Priljubljene aktivnosti.	Skupinske aktivnosti.
D27	Družim se bolj z ostalimi, ko smo na prireditvah.	Druženje s stanovalci na prireditvah.	Vpliv skupinskih dejavnosti.	Skupinske aktivnosti.
D28	Rada se pogovarjam s socialno delavko, res zlata je.	Dober odnos s socialno delavko.	Odnos s stanovalci.	Vloga socialnega dela.
D29	Tako bi rekla, pomagala mi je, ko sem se preselila v dom, da sem mal spoznala nov kraj pa ljudi.	Pomoč ob sprejemu v dom.	Pomoč.	Vloga socialnega dela.
D30	Nisem imela težav z nobenim.	Ni bilo konfliktov.	Reševanje konfliktov	Vloga socialnega dela.
D31	Pač, socialna delavka me obvesti, ko me pridejo obiskat in se vsi skupaj družimo.	Obveščanje o obiskih in druženje.	Obveščanje.	Vloga socialnega dela.
D32	Sama si ne želim novih prijateljev, tako, da ne bi vedela.	Želja po ohranjanju istega socialnega omrežja.	Ohranjanje socialnega omrežja.	Socialno omrežje.

Intervju E

Oznaka enote	Enota	Pojem	Kategorija	Tema
E1	Družim se tako, izbiram kar moram.	Izbirčno druženje.	Druženje.	Socialno omrežje.
E2	Nimam za reč, da je en boljši en slabši.	Vsak je različen.	Druženje.	Socialno omrežje.
E3	Imamo polno tega druženja.	Veliko druženja.	Druženje.	Socialno omrežje.
E4	Rada imam svoje prijateljice in sorodnike.	Sorodniki in prijatelji.	Stiki.	Socialno omrežje.

E5	Tistim, ki verjamem, zaupam, nimam težav.	Zaupljiv odnos do znancev.	Druženje.	Socialno omrežje.
E6	Družim se z drugimi stanovalci v pritličju, tami mamoneke aktivnosti.	Druženje s stanovalci.	Druženje.	Socialno omrežje.
E7	Pač pomembni so mi, a odvisno s kom sem.	Pomembnost stikov.	Stiki.	Socialno omrežje.
E8	Kar pogosto se družim z njimi, moram reč.	Pogostost druženja.	Druženje.	Socialno omrežje.
E9	Sedaj imam manj prijateljev kot prej.	Krčenje socialnega omrežja.	Spremembe v socialnem omrežju.	Socialno omrežje.
E10	Gre tako, ko si starejši.	Manj stikov zaradi starosti.	Spremembe v socialnem omrežju.	Socialno omrežje.
E11	Ne morem se več gibati, pa težko se srečujem z bivšimi prijatelji.	Nezmožnost gibanja.	Posledice demence.	Demenca.
E12	Vesela sem, uživam.	Veselje, uživanje.	Veselje.	Čustva.
E13	Pomagajo mi, ko potrebujem pomoč.	Pomoč po potrebi.	Pomoč.	Socialna integracija.
E14	Ja, družba je vedno koristna, ane.	Pomembnost družbe.	Ohranjanje socialnega omrežja.	Socialno omrežje.
E15	Ostati moraš v kontaktu z drugimi, da se ne zapreš vase.	Ohranjanje stikov.	Stiki.	Socialno omrežje.
E16	Ja, to rabi, da se pogovarjam z ostalimi v domu.	Druženje ob skupinskih dejavnostih.	Pomembnost skupinskih dejavnosti.	Skupinske aktivnosti.
E17	Ko me pridejo obiskat se vedno mal podružimo z ostalimi, ki so tu v domu.	Obiski in druženje.	Vzpostavljanje stikov.	Socialna integracija.
E18	Grem ja na te aktivnosti.	Udeleževanje pri aktivnostih.	Sodelovanje v dejavnostih doma.	Skupinske aktivnosti.
E19	Zadnjič so punce lepo pele.	Petje.	Priljubljene aktivnosti.	Skupinske aktivnosti.
E20	Ja, ko sodelujem pri teh aktivnostih se bolj potrudim, da spoznam druge.	Trud pri spoznavanju novih ljudi.	Vzpostavljanje stikov.	Socialna integracija.
E21	Veliko prijateljstev sem zgubila, saj so vsi tako daleč od mene.	Manj stikov zaradi oddaljenosti.	Spremembe v socialnem omrežju.	Socialno omrežje.
E22	Najraje imam likovno uro.	Likovna ura.	Priljubljene aktivnosti.	Skupinske aktivnosti.

E23	Tam izdelujemo vedno nove izdelke, risbe, mi je všeč.	Izdelovanje izdelkov.	Sodelovanje v dejavnostih doma.	Skupinske aktivnosti.
E24	Bolj se družim z ostalimi, ko sem na aktivnostih.	Druženje ob aktivnostih.	Vključenost v skupino.	Skupinske aktivnosti.
E25	Meni socialna delavka večkrat pomaga.	Pomoč socialne delavke.	Pomoč.	Vloga socialnega dela.
E26	Mislím, da to dela, ker je to njena naloga.	Naloga socialne delavke.	Pomoč.	Vloga socialnega dela.
E27	Mora vedeti, imeti večjo širino, da bo znala, kaj povedati na sestanku.	Pridobivanje podatkov za sestanek.	Pomoč.	Vloga socialnega dela.
E28	Socialna delavka mi pomaga tako, da me povabi, da se sesedem blizu drugih stanovalcev in začne s pogovorom.	Podpora pri vzpostavitvi stikov.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.
E29	Nisem nikoli imela konfliktov tu v domu.	Ni bilo konfliktov.	Reševanje konfliktov.	Vloga socialnega dela.
E30	Pomaga mi tako, da me spomni nanje in kdaj pridejo na obisk.	Obveščanje o obiskih in druženje.	Obveščanje.	Vloga socialnega dela.
E31	Ja, tako, da se med sabo predstavimo in se pogovarjamo.	Predstavitve in pogovor.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.

Intervju F

Oznaka enote	Enota	Pojem	Kategorija	Tema
F1	Družim se s sorodniki in jih imam zelo rada.	Sorodniki.	Stiki.	Socialno omrežje.
F2	Lepo mi je imeti družbo.	Veselje ob družbi.	Veselje.	Čustva.
F3	Nene, ne poznam.	Nepoznavanje drugih stanovalcev.	Stiki.	Socialno omrežje.
F4	Mene pridejo iskati, grem na sprehod pa se vrnem.	Sprehod s sorodniki.	Druženje.	Socialno omrežje.
F5	To mi pomeni veliko, se lahko z njimi pogovarjam.	Pogovor s sorodniki.	Druženje.	Socialno omrežje.
F6	Jaz grem in na kavo in na sprehod s tistimi,	Kava in sprehod.	Druženje.	Socialno omrežje.

	ki me pridejo obiskat v dom.			
F7	Nisem družaben človek, samo sorodniki so mi pri srcu.	Pomembnost sorodnikov.	Stiki.	Socialno omrežje.
F8	Ni se nič spremenilo.	Nespremenjenost.	Ohranjanje socialnega omrežja.	Socialno omrežje.
F9	Lepo mi je, ko se družim s kolegicami, družino in prijatelji.	Kolegice in družina.	Stiki.	Socialno omrežje.
F10	Zelo se veselim njihovih obiskov.	Veselje ob obiskih.	Veselje.	Čustva.
F11	Pomagajo, vplivajo drugače kakor kdo tu v domu.	Pomoč sorodnikov.	Pomoč.	Socialna integracija.
F12	Ne vem.	Neznanje.	Vključitev v družbo.	Socialna integracija.
F13	Pomagajo na nek način, ja.	Pomoč sorodnikov.	Pomoč.	Socialna integracija.
F14	Ja, moji pridejo pa se s socialno pogovarjajo in se malo pridružim.	Pogovor s sorodniki in socialno delavko.	Vzpostavljanje stikov	Socialna integracija.
F15	Grem večkrat na telovadbo.	Telovadba.	Priljubljene aktivnosti.	Skupinske aktivnosti.
F16	Veš, jaz sem učila telovadbo v šoli.	Učenje telovadbe.	Priljubljene aktivnosti.	Skupinske aktivnosti.
F17	Spoznam veliko ljudi vsakič ko grem v pritličje na te dejavnosti.	Spoznavanje stanovalcev.	Pomembnost skupinskih dejavnosti.	Skupinske aktivnosti.
F18	Vedno enako je.	Nespremenjenost socialnega omrežja.	Ohranjanje socialnega omrežja.	Socialno omrežje.
F19	Druge stvari so mi všeč.	Niso ji všeč aktivnosti doma.	Priljubljene aktivnosti.	Skupinske aktivnosti.
F20	Lepo se imam.	Dobro počutje.	Veselje.	Čustva.
F21	Lepo mi pomaga.	Pomoč socialne delavke.	Pomoč.	Vloga socialnega dela.
F22	Malce smo se pohecali in mal poklepetali, pa se spoznali.	Uporaba humorja in klepet.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.
F23	Ne vem, nisem se kregala z ostalimi.	Ni bilo konfliktov.	Reševanje konfliktov.	Vloga socialnega dela.
F24	Pokličem jih, me pridejo obiskat pa me socialna delavka obvesti.	Obiski in obveščanje socialne delavke.	Obveščanje.	Vloga socialnega dela.
F25	Ja tako, nevem, socialna delavka nas vse skupaj	Postavitev v krog in pogovor.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.

	postavi in se malce pogovarjamo.			
--	----------------------------------	--	--	--

Intervju G

Oznaka enote	Enota	Pojem	Kategorija	Tema
G1	Mene pridejo obiskati sorodniki.	Sorodniki.	Stiki.	Socialno omrežje.
G2	Predvideno je, da bodo danes prišli.	Obisk sorodnikov.	Druženje.	Socialno omrežje.
G3	Družim pa se tudi z ostalimi tukaj, z doma.	Stanovalci.	Stiki.	Socialno omrežje.
G4	Družim se tako, s tistimi, ki jih srečam po domu.	Druženje s stanovalci.	Druženje.	Socialno omrežje.
G5	Zelo cenim druženje z mojimi in s kolegi.	Družina in kolegi.	Stiki.	Socialno omrežje.
G6	Zelo pogosto.	Pogosto druženje.	Druženje.	Socialno omrežje.
G7	Malo se je spremenilo, ampak mi to ni problem.	Malo spremenjeno socialno omrežje.	Spremembe v socialnem omrežju.	Socialno omrežje.
G8	Mene razveseli druženje.	Veselje ob druženju.	Veselje.	Čustva.
G9	Jaz naredim vse sama, ne rabim pomoči.	Ne potrebuje pomoči.	Pomoč.	Socialna integracija.
G10	Na to pa mi je težko odgovoriti.	Neznanje.	Vključitev v družbo.	Socialna integracija.
G11	V skupini je lepo, je veliko glasov in pojemo.	Petje.	Priljubljene aktivnosti.	Skupinske aktivnosti.
G12	Ja, sproščena moram biti, da lahko z drugimi govorim.	Sproščenost ob pogovoru.	Sproščenost.	Čustva.
G13	Ja, udeležujem se večkrat.	Udeleževanje pri skupinskih dejavnostih.	Sodelovanje v dejavnostih doma.	Skupinske aktivnosti.
G14	Grem na telovadbo vsak dan.	Telovadba.	Priljubljene aktivnosti.	Skupinske aktivnosti.
G15	Na zumbo pa ne hodim, na druge dejavnosti grem.	Udeleževanje pri skupinskih dejavnostih.	Sodelovanje v dejavnostih doma.	Skupinske aktivnosti.
G16	Na petje grem, na predstave z otroki.	Petje in prireditve.	Priljubljene aktivnosti.	Skupinske aktivnosti.
G17	Imam več možnosti za druženje.	Več možnosti za druženje.	Pomembnost skupinskih dejavnosti.	Skupinske aktivnosti.
G18	Vedno imam tak krog ljudi od začetka.	Nespremenjenost.	Ohranjanje socialnega omrežja.	Socialno omrežje.
G19	Zumba mi je najljubša.	Zumba.	Priljubljene aktivnosti.	Skupinske aktivnosti.

G20	Lepo.	Dobro počutje ob aktivnostih.	Občutki ob skupinskih dejavnostih,	Skupinske aktivnosti.
G21	Socialna delavka mi veliko pomaga.	Pomoč socialne delavke.	Pomoč.	Vloga socialnega dela.
G22	Socialna delavka me spodbudi z nasmehom.	Spodbuda z nasmehom.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.
G23	Nisem se kregala nič, z nobenim.	Ni bilo konfliktov.	Reševanje konfliktov.	Vloga socialnega dela.
G24	Socialna delavka me obvesti o prihodu sorodnikov ali prijateljev.	Obveščanje o obiskih.	Obveščanje.	Vloga socialnega dela.
G25	Z nami se družijo in se pogovarjamo.	Druženje in pogovor.	Krepitev socialnega omrežja.	Vloga socialnega dela.

Opazovanje H

Oznaka enote	Enota	Pojem	Kategorija	Tema
H1	Gospa H je danes dobre volje in se sprehaja po prostoru.	Dobra volja in sprehod.	Veselje.	Čustva.
H2	Išče stik z ostalimi stanovalci in socialno delavko.	Iskanje stika z ostalimi.	Vzpostavljanje stikov.	Socialna integracija.
H3	Približa se stanovalki in jo poboža ter izjavi "Kako ste lepa gospa".	Pobožanje stanovalke in pohvala.	Komunikacija.	Demenca.
H4	Stanovalka se ji posmeje.	Nasmeh.	Komunikacija.	Demenca.
H5	Potem se približa socialni delavki in jo objame.	Objem.	Komunikacija.	Demenca.
H6	Pride še do mene pa mi pokaže vse fotografije, ki jih ima s sabo in, mi pove zgodbo vsake fotografije.	Kazanje fotografij in pogovor.	Vzpostavljanje stikov.	Socialna integracija.
H7	Ne spominja se imen oseb, ko mi to kaže.	Pozabljenost.	Posledice demence.	Demenca.
H8	Pove mi, da je potovala po celem svetu in spoznala veliko ljudi.	Poznanstva.	Ohranjanje socialnega omrežja.	Socialno omrežje.
H9	Pove, da je demenco dobila ker je vdihovala neko substanco.	Demenca zaradi substanc.	Posledice demence.	Demenca.

H10	Ob desetih se začnejo domske aktivnosti in socialna delavka povabi vse stanovalce, da se postavijo v krog.	Vabilo k sodelovanju.	Vključevanje stanovalcev.	Skupinske aktivnosti.
H11	Gospa H najprej sodeluje pri podajanju žoge, pri igrah spomina pa odide iz kroga in pride k meni.	Sodelovanje pri igrah in nalevičanost.	Sodelovanje v dejavnostih doma.	Skupinske aktivnosti.
H12	Sprašuje me, kaj si zapisujem in pove mi, da ji je kar delam.	Zanimanje po zapisovanju.	Vzpostavljanje stikov.	Socialna integracija.
H13	Zdi se mi nekoliko razburjena zaradi aktivnosti.	Razburjenost.	Stres.	Čustva.
H14	Socialna delavka jo ponovno povabi k igri tako, da jo pokliče in jo usmerja do kroga, kjer so ostali.	Vabilo k igri.	Vključevanje stanovalcev.	Skupinske aktivnosti.
H15	Gospa H se vključi v igro.	Sodelovanje pri igri.	Sodelovanje v dejavnostih doma.	Skupinske aktivnosti.
H16	Tresejo se ji roke in govori "tiki tiki".	Razburjenost.	Stres.	Čustva.
H17	Kasneje, po domskih aktivnostih, jo socialna delavka obvesti, da jo bodo prišli obiskat sorodniki.	Obvestilo o obiskih.	Obveščanje.	Vloga socialnega dela.
H18	Gospa H se ji posmeje in jo objame.	Nasmeh in objem.	Komunikacija.	Demenca.
H19	Socialna delavka se ji nazaj nasmehne in ji poda pohvalo.	Nasmeh in pohvala.	Odnos s stanovalci.	Vloga socialnega dela.
H20	Pred kosilom, pride na obisk njen mož.	Obisk moža.	Stiki.	Socialno omrežje.
H21	Gospa H najprej ne razume, kdo je gospod, potem pa gre do njega in ga objame pa mu pove, da je vesela obiska.	Veselje ob obisku moža.	Veselje.	Čustva.
H22	Z možem gresta na kavo in jo potem nazaj pripelje na kosilo.	Kava.	Druženje.	Socialno omrežje.
H23	Gospa H se pogovarja z ostalimi	Pogovor s stanovalkami in hecanje.	Druženje.	Socialno omrežje.

	stanovalkami in se z njimi heca.			
H24	Socialna delavka povabi gospo H in stanovalke, da sestavijo fotografije iz izrezanih koščkov.	Vabilo k dejavnosti.	Vključevanje stanovalcev.	Skupinske aktivnosti.
H25	Gospa H sprejme vabilo in izbira fotografijo, ki bo rešila.	Sodelovanje pri dejavnosti.	Sodelovanje v dejavnostih doma.	Skupinske aktivnosti.
H26	Med delom pomaga tudi ostalim stanovalkam.	Gospa pomaga ostalim.	Pomoč.	Socialna integracija.
H27	Socialna delavka jih podpira pri delu in jih pohvali, ko končajo fotografijo.	Podpora in pohvala.	Odnos s stanovalci.	Vloga socialnega dela.
H28	Ob dveh prideta k gospe H na obisk hčerka in sin ter vnukinja.	Obisk hčerke in vnukinje.	Stiki.	Socialno omrežje.
H29	Mami sporočita, da bodo šli na kavo s kolegicama z bivšega delovnega mesta.	Odhod iz doma in kava.	Druženje.	Socialno omrežje.
H30	Gospa H se veseli obiska in vnukinjo prime za lička in ji da poljubček.	Vesetje ob obisku.	Vesetje.	Čustva.
H31	Socialna delavka obvesti sorodnike, da je priditev v domu in jih povabi, da se udeležijo.	Povabilo k udeležitvi prireditve.	Sodelovanje s sorodniki	Vloga socialnega dela.
H32	Sorodniki se zahvalijo, a zavrnejo povabilo, saj imajo že druge programe.	Zahvala in odhod.	Sodelovanje s sorodniki	Vloga socialnega dela.
H33	Gospa H pozdravi vseh in odide s sorodniki.	Pozdrav.	Komunikacija.	Demenca.
H34	Gospa H je danes slabe volje in je razburjena.	Razburjenost.	Stres.	Čustva.
H35	Kave ne želi spiti in se drži daleč od ostalih.	Oddaljenost od ostalih.	Odziv na okolje.	Demenca.
H36	Slabo gleda druge.	Grdo gledanje.	Stres.	Čustva.
H37	Socialna delavka jo spodbuja, da se udeleži pri pospravljanju krpic.	Spodbuda k udeležbi.	Vključevanje stanovalcev.	Skupinske aktivnosti.

H38	Gospa H se sprehaja po preostoru in vzame in pospravi kako krpico tu pa tam.	Sprehajanje in sodelovanje pri aktivnosti.	Sodelovanje v dejavnostih doma.	Skupinske aktivnosti.
H39	Socialna delavka potem prižge radio in gospa H začne prepevati.	Petje ob radiu.	Priljubljene aktivnosti.	Skupinske aktivnosti.
H40	Ob enajsti uri pride na obisk mož.	Obisk moža.	Stiki.	Socialno omrežje.
H41	Pogovori se s socialno delavko in ji sporoči, da bo ženo peljal na sprehod.	Sprehod z možem.	Druženje.	Socialno omrežje.
H42	Po sprehodu je gospa H nekoliko bolj sproščena in v tišini poje kosilo.	Sproščenost po sprehodu.	Sproščenost.	Čustva.

Opazovanje I

Oznaka enote	Enota	Pojem	Kategorija	Tema
I1	Gospod I sedi za mizo z dvema stanovalci, gospo in gospodom.	Sedenje ob mizi s stanovalci.	Druženje.	Socialno omrežje.
I2	Ko me vidi, me pozdravi in me vpraša, če lahko dobi še malo kave.	Želja po kavi.	Komunikacija.	Demenca.
I3	Ko mu prinesem kavo, se mi zahvali in pove mi, da je danes utrujen.	Zahvala za kavo.	Komunikacija.	Demenca.
I4	Socialna delavka pride do njega in ga vpraša, ali bo danes igral šah.	Spodbuda k igranju šaha.	Vključevanje stanovalcev.	Skupinske aktivnosti.
I5	Gospod I izrazi željo po igri in mu socialna delavka prinese šahovnico.	Igranje šaha.	Priljubljene aktivnosti.	Skupinske aktivnosti.
I6	Socialna delavka povabi vseh na aktivnosti, a gospod H ne sodeluje in igra naprej šah.	Igranje šaha.	Priljubljene aktivnosti.	Skupinske aktivnosti.
I7	Z gospodom, s katerim igra šah, se pogovarjata, jezita in spoznavata.	Pogovor, spoznavanje stanovalca.	Vzpostavljanje stikov.	Socialna integracija.

18	Šah igrata do kosila.	Igranje šaha.	Priljubljene aktivnosti.	Skupinske aktivnosti.
19	Gospod I danes ni imel nobenih obiskov.	Ni obiskov.	Stiki.	Socialno omrežje.
110	Gospod I igra šah s prijateljem, ki je prišel na obisk k njemu.	Prijatelj.	Stiki.	Socialno omrežje.
111	Skupaj se pogovarjata o raznih stvareh in je gospod I sproščen.	Pogovor s prijateljem.	Druženje.	Socialno omrežje.
112	Med igro se gospod I ujezi na prijatelja, ker je figuro zgrešil premakniti.	Kreganje pri igri.	Stres.	Čustva.
113	Socialna delavka pride do njega in ga poskusi umiriti.	Socialna delavka umirja stanovalca.	Reševanje konfliktov.	Vloga socialnega dela.
114	Pred prireditvijo njegov prijatelj odide in se pozdravita z objemom.	Odhod prijatelja in objem.	Komunikacija.	Demenca.
115	S socialno delavko pospremliva stanovalce do pritičja, kjer bo potekala prireditev.	Spremljevanje stanovalcev v pritičje.	Pomoč.	Vloga socialnega dela.
116	Gospod I v dvigalu je slabe volje, ker je preveč ljudi notri.	Razburjenost.	Stres.	Čustva.
117	Med prireditvijo je Gospod I dobre volje in poje ob glasbi ter ploska.	Poslušanje glasbe in ploskanje.	Priljubljene aktivnosti.	Skupinske aktivnosti.
118	Socialna delavka kroži med stanovalci in jih sprašuje, ali jim je prireditev všeč.	Spraševanje mnenj stanovalcev.	Odnos s stanovalci.	Vloga socialnega dela.
119	Gospod I se med predstavitvijo pogovarja z ljudmi, ki sedijo blizu njega.	Pogovor z ostalimi stanovalci.	Vzpostavljanje stikov.	Socialna integracija.
120	Ob koncu predstavitve je gospod I vesel, a izrazi utrujenost.	Veselje in utrujenost.	Veselje.	Čustva.
121	Socialna delavka in drugi zaposleni ga pospremlijo v sobo.	Spremljevanje v sobo.	Pomoč.	Vloga socialnega dela.
122	Gospod I pije kavo in sedi za mizo s stanovalko.	Sedenje ob mizi s stanovalci.	Druženje.	Socialno omrežje.

I23	Pove, da danes je sam, ker nima kolega.	Osamljenost.	Stiki.	Socialno omrežje.
I24	Socialna delavka ga podpre, naj se na šah danes igra z mano.	Spodbuda k igranju šaha.	Vključevanje stanovalcev.	Skupinske aktivnosti.
I25	Skupaj igrava šah in gospod I me večkrat popravi pri igri.	Igranje šaha.	Priljubljene aktivnosti.	Skupinske aktivnosti.
I26	Gospod I govori veliko o svoji preteklosti in, mi pove, da je zelo dober šahist.	Pogovor o preteklosti.	Druženje.	Socialno omrežje.
I27	Po šahu gre gospod v sobo in se malo pred kosilom vrne v jedilnico.	Počivanje pred kosilom.	Sodelovanje v dejavnostih doma	Skupinske aktivnosti.
I28	Med kosilom se jezi na druge stanovalke, ker ga motijo.	Razburjenost.	Stres.	Čustva.
I29	Socialna delavka skuša gospoda I umiriti in ponudi mu premestitev, da ga ostali ne motijo.	Pomirjanje gospoda.	Reševanje konfliktov.	Vloga socialnega dela.
I30	Gospod se presede na drugo mizo in se umiri.	Sprejemanje rešitve.	Reševanje konfliktov.	Vloga socialnega dela.
I31	Danes gospod I ni imel obiskov.	Ni obiskov.	Stiki.	Socialno omrežje.

Opazovanje J

Oznaka enote	Enota	Pojem	Kategorija	Tema
J1	Gospod J sedi za mizo z drugimi tremi stanovalkami in spi ob kavi.	Sedenje ob mizi s stanovalci.	Druženje.	Socialno omrežje.
J2	Socialna delavka ga zbuja in mu pove naj spije kavo.	Spodbuda pri pitju kave.	Vključevanje stanovalcev.	Skupinske aktivnosti.
J3	Gospod J kima na besede socialne delavke in pove nekaj nerazumljivega.	Kimanje in odgovor.	Komunikacija.	Demenca.
J4	Ostale stanovalke se med sabo pogovarjajo in pojejo, gospod J pa jih samo gleda pa se jim smeje.	Opazovanje stanovalk.	Komunikacija.	Demenca.

J5	Pred začetkom aktivnosti, socialna delavka povabi gospoda J k sodelovanju, a ni zelo odziven.	Spodbuda k sodelovanju.	Vključevanje stanovalcev.	Skupinske aktivnosti.
J6	Med aktivnostmi, s spodbudo socialne delavke, nekajkrat poda žogo.	Podajanje žoge.	Sodelovanje v dejavnostih doma.	Skupinske aktivnosti.
J7	Do kosila pa gospod J prelista revijo in opazuje fotografije na njej.	Branje revije.	Sodelovanje v dejavnostih doma.	Skupinske aktivnosti.
J8	Socialna delavka je pogosto ob njem in mu kaže fotografije ter ga sprašuje o letih.	Spodbuda pri branju revije.	Pomoč.	Vloga socialnega dela.
J9	Danes gospod J ni imel nobenih obiskov.	Ni obiskov.	Stiki.	Socialno omrežje.
J10	Gospod J je danes zaspan in sedi na kavču.	Nesodelovanje pri aktivnostih.	Sodelovanje v dejavnostih doma.	Skupinske aktivnosti.
J11	Gleda naokoli in opazuje ostale stanovalce.	Opazovanje stanovalcev.	Komunikacija.	Demenca.
J12	Socialna delavka pride do njega in ga vpraša, ali bo tudi on reševal fotografije.	Spodbuda k sodelovanju.	Vključevanje stanovalcev.	Skupinske aktivnosti.
J13	Gospod J si želi televizije in to izrazi tako, da s prstom pokaže televizijo.	Želja po televiziji in nebesedna komunikacija.	Komunikacija.	Demenca.
J14	Socialna delavka mu prižge televizijo in gospod J to gleda v tišini.	Glednje televizije.	Priljubljene aktivnosti.	Skupinske aktivnosti.
J15	Med gledanjem televizije zaspi.	Spanje.	Sodelovanje v dejavnostih doma.	Skupinske aktivnosti.
J16	Socialna delavka ga malo pred prireditvijo zbudi in mu pove, da ga je prišla obiskat hčerka.	Obvestilo o obiskih.	Obveščanje.	Vloga socialnega dela.
J17	Gospod J jo pogleda in ji pove nekaj na uho.	Opazovanje in pogovor.	Komunikacija.	Demenca.
J18	S hčerko gresta na prireditev in sta tam do konca.	Prireditev.	Sodelovanje v dejavnostih doma.	Skupinske aktivnosti.

J19	Hčerka med predstavitvijo se pogovarja z njim, a gospod J ni zelo odziven.	Pogovor s hčerko.	Druženje.	Socialno omrežje.
J20	Gospod J sedi za mizo in pije kavo.	Sedenje ob mizi s stanovalci.	Druženje.	Socialno omrežje.
J21	Danes gospod J aktivno sodeluje pri aktivnostih.	Aktivno sodelovanje.	Sodelovanje v dejavnostih doma.	Skupinske aktivnosti.
J22	Spravi vse krpice, ki mu je dala socialna delavka in pogleda, ali so vse stanovalke lepo pospravile vse.	Spravljanje krpic in pomoč.	Priljubljene aktivnosti.	Skupinske aktivnosti.
J23	Socialna delavka ga pohvali in ga spodbuja, da pobarva še pobarvanko.	Spodbuda pri delu.	Odnos s stanovalci.	Vloga socialnega dela.
J24	Gospod J barva v tišini pobarvanko.	Barvanje pobarvanke.	Priljubljene aktivnosti.	Skupinske aktivnosti.
J25	Ko želi drugo barvo pokliče socialno delavko.	Potreba po barvici.	Pomoč.	Vloga socialnega dela.
J26	Gospod J med barvanjem pomaga stanovalki, ki ne zna več uporabljati barvic.	Pomoč stanovalkam.	Pomoč.	Socialna integracija.
J27	Pred kosilom socialna delavka povabi vse stanovalce k petju in gospod J poje z njimi.	Spodbuda k sodelovanju.	Vključevanje stanovalcev.	Skupinske aktivnosti.
J28	Pred kosilom gre gospod J v sobo in kosilo poje v sobi.	Nesodelovanje pri aktivnostih.	Sodelovanje v dejavnostih doma	Skupinske aktivnosti.
J29	Gospod J danes ni imel obiskov.	Ni obiskov.	Stiki.	Socialno omrežje.

Oсно kodiranje

1. Socialno omrežje.
 - Stiki (A1, A2, A3, A5, A7, A12, A15, A23, A42, A119, B6, B14, D2, D4, D5, D6, E4, E7, E15, F1, F3, F7, F9, G1, G3, G5, H20, H28, H40, I9, I10, I23, I31, J9, J29).
 - Ohranjanje socialnega omrežja (A6, A8, A9, A10, A11, A13, A34, A45, B5, B23, C6, C8, C19, D10, D24, D32, E14, F8, F18, G18, H8).
 - Spremembe v socialnem omrežju (A14, A85, A86, A87, B13, D25, E9, E10, E21, G7).
 - Druženje (A16, A35, A37, A38, A39, A40, A43, A44, A54, A113, A115, A116, A117, B1, B2, B4, B7, B8, B9, B10, B11, B12, B22, C1, C2, C3, C4, C5, C7, D3, D7, D8, D9, D14, D18, E1, E2, E3, E5, E8, F4, F5, F6, G2, G4, G6, H22, H23, H29, H41, I1, I11, I22, I26, J1, J19, J20).
 - Vpliv socialnega omrežja (A25, A35, A36).
 - Odzivanje na motnje v socialnem omrežju (A26, A27, A28, A29, A30, A31).

- Opora socialnega omrežja (A32, A33).
- 2. Čustva.
 - Veselje (A4, A41, A65, A80, B15, C9, D11, E12, F2, F20, G8, H1, H21, H30, I20).
 - Sproščenost (A50, A53, A94, G12, H42).
 - Žalost (A79).
 - Stres (H13, H16, H34, H36, I12, I16, I28)
- 3. Socialna integracija.
 - Vzpostavlanje stikov (A17, A18, A20, A21, A104, C18, D19, E17, E20, F14, H2, H6, H12, I7, I19).
 - Pomoč (B16, B17, C10, C11, D12, D13, D15, E13, F11, F13, G9, H26, J26).
 - Vključitev v družbo (B18, C12, D16, F12, G10).
- 4. Skupinske aktivnosti.
 - Vključenost v skupino (A22, A24, A111, C14, E24).
 - Pomembnost skupinskih dejavnosti (A46, A69, C21, E16, F17, G17).
 - Vključevanje stanovalcev (A47, A48, A49, A51, A55, A56, A66, A67, A68, A70, A101, A103, C15, H10, H14, H24, H37, I4, I24, J2, J5, J12, J27).
 - Vpliv skupinskih dejavnosti (A71, A93, D27).
 - Sodelovanje v dejavnostih doma (A89, A90, A91, A92, B20, B21, B26, D17, D22, E18, E23, G13, G15, H11, H15, H25, H31, H32, H38, I27, J6, J7, J10, J15, J18, J21, J28).
 - Občutki ob skupinskih dejavnostih (A82, B19, B25, G20).
 - Priljubljene aktivnosti (B24, C14, C16, C17, C20, D26, E19, E22, F15, F16, F19, G11, G14, G16, G19, H39, I5, I6, I8, I17, I25, J14, J22, J24).
- 5. Demenca.
 - Komunikacija (A52, A63, A64, A76, A77, A78, H3, H4, H5, H18, H33, I2, I3, I14, J3, J4, J11, J13, J17).
 - Odziv na okolje (A59, A72, A73, A74, A75, A95, D23, H35).
 - Posledice demence (A118, E11, H7, H9).
- 6. Vloga socialnega dela.
 - Krepitev socialnega omrežja (A57, A58, A60, A61, A62, A81, A83, A84, A88, A96, A97, A98, A99, A100, A102, A105, A106, A107, A108, A109, A110, A112, A114, A120, A121, A122, A123, A136, A138, A139, A141, A142, A143, B28, C26, C28, C29, E28, E31, F22, F25, G22, G25).
 - Reševanje konfliktov (A124, A125, A126, A127, A128, A129, A130, B29, C27, D30, E29, F23, G23, I13, I29, I30).
 - Sodelovanje s sorodniki (A131, A132, A133, A134, A135, A137, A140, H31, H32).
 - Odnos s stanovalci (B3, C23, C24, C25, D28, H19, H27, I18, J23).
 - Pomoč (B27, B31, C22, C31, D29, E25, E26, E27, F21, G21, I15, J8, J25, J26).
 - Obveščanje (B30, C30, D31, E30, F24, G24, H17, J16).